

Türkiye'de Süryani Çalışmalarının Epistemolojisi: Resmi İdeoloji, Bilgi ve İktidar

Feyyaz KERİMO

1.Giriş

Türkiye’de bilgi, hiçbir zaman masum olmadı. Çünkü Türkiye’de tarih, hiçbir zaman yalnızca geçmişin hikâyesi olmadı. O, her zaman bugünü meşrulaştıran bir **iktidar dili**, bir **hafıza mimarisi** olarak işledi. Bu nedenle azınlıklar hakkında yazmak, gerçekte kimliğin değil, **devletin kendi kendini anlatma biçiminin** izini sürmektir. Süryaniler üzerine kaleme alınan akademik metinler de bu çerçevenin dışında değildir: onlar, sessizliğin üretildiği ama aynı zamanda görünürlikle maskelendiği bir bilgi rejiminin parçasıdır.

Cumhuriyet dönemi boyunca Türkiye’de bilgi, “ulusal birlik” ve “bilimsel tarafsızlık” ilkeleriyle meşrulaştırılmış; ancak bu tarafsızlık iddiası, **devletin ideolojik merkezine dokunmayan** bir sessizlik alanı yaratmıştır. Bu sessizlik, özellikle azınlık çalışmalarında kendini en çıplak hâliyle gösterir: konu görünürdür ama temsili denetlenir; anlatılır ama öznesi konuşamaz. Süryaniler bu temsil düzeninde, “sadık tebaa”, “kadim kültürel miras” ya da “Hristiyan geleneğin zararsız kalıntısı” olarak yer alır. Böylece tarih, bir hatırlama pratiği olmaktan çıkıp, **unutuşun kurumsal biçimi** hâline gelir.

Bu makale, Türkiye’deki Süryani çalışmalarını yalnızca tematik çeşitliliğiyle değil, bu sessizlik rejimiyle kurduğu ilişki üzerinden yeniden düşünmeyi amaçlamaktadır. Çünkü burada mesele, Süryaniler hakkında ne kadar bilgi üretildiği değil; **bu bilginin kim tarafından, kimin adına ve hangi sınırlar içinde üretildiğidir**. Çalışma, akademik metinleri bilgi üretiminin nötr ürünleri olarak değil; iktidarın kendi meşruiyetini yeniden ürettiği söylemsel araçlar olarak ele almaktadır.

Bu bağlamda Süryani araştırmaları, Türkiye akademisinin aynası gibidir: görünürde çoğulcu ama derinde homojenleştirici, eleştirel gibi görünen ama devletin dilinden konuşan bir bilgi geleneği. **Bu nedenle bu makale**, yalnızca bir azınlık literatürüne katkı değil; **Türkiye’de bilginin nasıl kurulduğunu sorgulayan bir epistemolojik müdahaledir**.

1.1 Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Epistemolojik Çerçevesi

Türkiye’deki Süryani halkı, bu coğrafyanın en kadim halklarından biri olarak, antik dönemden moderniteye uzanan tarihsel sürekliliğiyle dikkat çeker. Ancak bu tarihsel derinlik, Türkiye’nin akademik bilgi rejimi içinde kesintiye uğramış; Süryaniler, kimi zaman **resmî söylemin izin verdiği ölçüde görünür kılınmış**, kimi zaman da **tamamen sessizleştirilmiştir**. Bu makale, 2000–2022 yılları arasında Türkiye üniversitelerinde Süryaniler üzerine üretilmiş 335 akademik çalışmayı - makaleler ile yüksek lisans ve doktora tezlerini de kapsayacak şekilde - eleştirel bir biçimde analiz etmektedir.

Amaç yalnızca bu literatürün nicel bir haritasını çıkarmak değildir; asıl hedef, bu bilgi üretiminin dayandığı **epistemolojik temelleri, metodolojik sınırlılıkları ve ideolojik yönelimleri** deşifre etmektir. Çalışmanın temel tezi, Türkiye’deki Süryani çalışmalarının büyük ölçüde Cumhuriyet döneminin resmî tarih ve kimlik söylemiyle uyumlu biçimde şekillenmiş olduğudur. Bu söylem, **Süryanileri genellikle “sorunsuz biçimde uyum sağlamış”** folklorik unsurlar, “dış etkilerden uzak sadık tebalar” ya da **politik özneliliğinden arındırılmış** “kadim dinî cemaatler” olarak temsil eder.

Bu temsiller, Michel Foucault’nun bilgi/iktidar diyalektiği [1], Edward Said’in Oryantalizm eleştirisi [2] ve post-kolonyal teorisinin temsil ve sessizlik kavramları [3],[4] aracılığıyla okunduğunda akademik bilginin “tarafsız” bir bilgi değil; iktidar ilişkilerinin içinden türeyen bir inşa biçimi olduğu görülür. Bu bağlamda

Türkiye’deki Süryani çalışmaları, görünürde azınlık araştırması olsa da, gerçekte **ulus-devletin bilgi üzerindeki tahakkümünü yeniden üreten bir ideolojik pratik** hâline gelmiştir.

Bu çalışma, Türkiye’deki Süryani çalışmalarına dair üç temel soruya yanıt aramaktadır:

1. **Tematik ve metodolojik eğilimler:** Türkiye üniversitelerinde Süryaniler üzerine yapılan çalışmalar hangi temalar etrafında yoğunlaşmaktadır ve bu dağılımın altında hangi politik dinamikler yatmaktadır?
2. **Temsil biçimleri ve sessizlikler:** Mevcut literatür, Süryani kimliğini ve tarihini temsil ederken hangi kavramsal çerçeveleri kullanmakta; hangi sesleri, olayları veya perspektifleri dışlamaktadır?
3. **Ulus-devlet anlatısıyla ilişki:** Bu akademik söylem, Türkiye’nin homojenleştirici ulus-devlet kurgusu içinde “azınlık” olgusunu nasıl konumlandırmaktadır?

Metodolojik olarak çalışma, *Eleştirel Söylem Analizi’ni (ESA)* [5], [6] benimsemektedir. ESA, dilin yalnızca bir anlatım aracı değil, toplumsal gerçekliği kuran ve iktidarı yeniden üreten bir araç olduğunu varsayar. Bu yöntem aracılığıyla 335 çalışmanın **kavramsal çerçeveleri, atıf ağları, metaforik yapıları ve sessizlik stratejileri** analiz edilmiştir. Böylece, akademik söylemin yalnızca Süryanileri nasıl temsil ettiği değil; bu temsilleri **mümkün ve meşru kılan iktidar ilişkileri** de görünür hâle getirilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma, Türkiye’deki akademik alanı “bilimsel bilgi” üreten tarafsız bir yapı olarak değil, **devlet ideolojisinin sürekliliğini ve meşruiyetini yeniden üreten bir söylemsel düzen** olarak ele almaktadır. Çalışmanın amacı, yalnızca literatürdeki boşlukları tespit etmek değil; Türkiye’de azınlık çalışmalarını **eleştirel, çoğulcu ve etik bir bilgi rejimi** çerçevesine taşımaktır. Bu bağlamda çalışma, bilginin üretimini bir araştırma etkinliği olmaktan ziyade, **adalet ve temsil sorumluluğuyla iç içe geçmiş bir epistemolojik alan** olarak konumlandırmaktadır.

2. Teorik ve Metodolojik Çerçeve: İktidar, Temsil ve Sessizlik

Bu bölüm, Türkiye’deki Süryani çalışmalarını şekillendiren temel düşünsel dayanakları ve yöntemsel yaklaşımları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Amaç, bu literatürü yalnızca içerik üzerinden değil; onu mümkün kılan **iktidar ilişkileri** [1], **temsil biçimleri** [3] ve **sessizlik stratejileri** [4] üzerinden okumaktır. Böylece bilgi üretimi, tarafsız bir akademik etkinlikten ziyade, **ideolojik sınırlarla çevrili bir söylem alanı** olarak ele alınacaktır.

2.1. Foucaultcu İktidar/Bilgi Diyalektiği ve “Süryani Arşivi”

Foucault, bilginin tarafsız bir keşif değil, belirli iktidar yapılarını kuran ve sürdüren bir “hakikat rejimi”nin ürünü olduğunu öne sürer[1]; yani toplumda **hangi bilginin doğru, geçerli ve meşru sayılacağına karar veren söylemsel bir düzen**. Bilgi, bu anlamda iktidarın hem nesnesi hem de aracıdır. Türkiye’deki Süryani araştırmaları bu perspektiften değerlendirildiğinde; akademik alanın yalnızca bilimsel meraktan değil, **devletin meşru bilgi üretimini tanımlayan bu rejimden beslendiği** görülür.

Bu söylem alanında:

- **“Sorunsuz birliktelik”** ve **“kültürel uyum”** gibi temalar meşrulaştırılırken; **Seyfo, mülksüzleştirme** ve **zorunlu göç** gibi tarihsel travmalar genellikle **“istisnai”** ya da **“tartışmalı”** olarak kodlanmaktadır.
- **Devlet arşivleri**, “nesnel” bilgi üretiminin başlıca kaynağı ve **bilgisel otorite** konumuna yerleşirken; **Süryani sözlü tarihleri ve diaspora anlatıları** “öznel” veya “güvenilmez” olarak dışlanmaktadır.
- **Süryaniler**, çoğunlukla **“sadık tebaa”**, **“folklorik unsur”** ya da **“kadim kültürel zenginlik”** biçiminde temsil edilmekte; böylece **politik öznellikten soyutlanmış** bir konuma indirgenmektedir.

Bu temsiller, bilginin devlet ideolojisiyle iç içe geçtiğini; akademik alanın **eleştirel bir sorgulama zemini olmaktan çıkıp mevcut düzeni yeniden üreten bir ideolojik aygıtı dönüştüğünü** göstermektedir. Böylece akademi, yalnızca bilgi üreten bir kurum değil, **toplumsal hafızayı disipline eden ve belirli bir düşünme biçimini dayatan** bir iktidar mekanizması hâline gelmektedir.

2.2. Said’ci Oryantalizm ve “İçsel Öteki” Olarak Süryaniler

Edward Said’in *Oryantalizm* kavramı[2], **temsilin** (bir grubun ya da gerçeğin kendi sesiyle değil, başkalarının dili, bakışı ve çıkarı üzerinden anlatılması anlamında) tarafsız bir betimleme değil; **ideolojik bir eylem** olduğunu gösterir. Yani temsil, gerçeği yansıtmak değil, **güç ilişkileri içinde onu yeniden kurmaktır**. Bu durum sadece “Doğu” için değil, ulus-devletlerin **kendi içindeki farklı topluluklar** için de geçerlidir. Türkiye’de bu, **“içsel Oryantalizm”** biçiminde ortaya çıkar: devlet, bazı grupları “geri”, “egzotik” veya “az gelişmiş” olarak tanımlayarak onları kontrol altında tutar. Süryaniler bu söylemde, **kendi tarih ve kültürleriyle konuşan bir topluluk olmaktan çıkar; devlet belirlediği sınırlar içinde tanımlanan bir azınlık kimliğine indirgenir**.

Süryaniler bu söylemde:

- Tarihsel olarak **“kendi kaderini tayin edemeyen”**,
- Kültürel olarak **“müzelik”** ve **“geçmişte kalmış”**,
- Politik olarak **“naif”** ve **“dış mihraklara açık”** bir topluluk olarak temsil edilir.

Bu temsil biçimi, onları bilinebilir, sınıflandırılabilir ve dolayısıyla yönetilebilir nesnelere dönüştürür. Oryantalist epistemoloji böylece, yalnızca Batı’nın Doğu’ya değil, devletin kendi vatandaşlarına da yönelttiği içsel bir tahakküm biçimine dönüşür. Akademik söylem, bu tahakkümü **“kültürel miras”, “hoşgörü”** veya **“kadim medeniyet”** diliyle yeniden üretir.

2.3. Post-Kolonyal Teori ve Sessizleştirilmiş Sesler

Post-kolonyal teori, bilginin sömürgeci kökenlerini ve ulus-devletlerin bu bilgi biçimlerini nasıl içselleştirdiğini sorgular. Spivak’ın “Madun konuşabilir mi?” sorusu [4], Türkiye bağlamında hristiyan halkların tarihsel olarak “konuşma hakkı”nın sistematik biçimde bastırıldığını anlamak açısından açıklayıcıdır.

Bu perspektiften bakıldığında, Süryaniler yalnızca azınlık statüsünde değil, aynı zamanda “madun” konumundadır. Akademik metinlerde:

- Kimin konuştuğu, kimin susturulduğu belirgindir.
- Travmatik olaylar (Seyfo, göç, mülksüzleştirme) ya önemsizleştirilir ya da rasyonalize edilir.
- Diaspora Süryanilerinin eleştirel perspektifleri “politik” ya da “yabancı” bulunarak dışlanır.

Post-kolonyal okuma, bu sessizliklerin ideolojik işlevini açığa çıkarır. Akademi, burada yalnızca bir bilgi üretim alanı değil, aynı zamanda “kimin insan, kimin azınlık” olduğuna karar veren bir iktidar mekanizması haline gelir.

2.4. Metodoloji: Eleştirel Söylem Analizi (ESA)

Bu çalışma, yukarıda sunulan teorik çerçeveyi Eleştirel Söylem Analizi (ESA) yöntemi aracılığıyla somutlaştırmaktadır. ESA, metinleri yalnızca dilsel yapıları üzerinden değil, bu yapıların toplumsal bağlamlarda **nasıl ideolojik anlamlar ürettiğini** çözümleyerek ele alır.

Bu kapsamda, **2000–2022 yılları arasında Türkiye üniversitelerinde üretilmiş toplam 335 akademik tez ve makale**, kullandıkları kavramsal setler, atıf ağları, metaforik yapılar ve sessizlik stratejileri bakımından incelenmiştir. Amaç, Süryani gerçekliğini betimlemekten ziyade, **akademik söylemin resmî ideolojiyle nasıl eklemlendiğini görünür kılmaktır**.

Analiz sürecinde bu 335 metinden **60’ı**, temsil gücü ve içerik çeşitliliği dikkate alınarak **doğrudan derinlemesine inceleme ve atıf listesine** dahil edilmiştir. Dolayısıyla okuyucu, bu 60 çalışmaya ait referansları makale içinde, özellikle **kuramsal çerçeve** bölümünde bulabilecektir.

3. Resmî İdeolojinin Akademik Üretim Üzerindeki Belirleyici Etkisi

Türkiye’deki akademik üretimin, özellikle azınlık halklar üzerine yapılan çalışmaların karakteri, Cumhuriyet’in kuruluşundan itibaren biçimlenen resmî ideolojinin sınırları içinde şekillenmiştir. Süryani çalışmaları bu bağlamda, yalnızca entelektüel bir merakın ürünü değil, aynı zamanda **ulus-devletin bilgi politikalarının bir yansımasıdır**.

3.1. Resmî İdeolojinin Dayanakları ve Süryani Varlığının Konumu

Cumhuriyet ideolojisi, **homojen bir ulusal kimlik** tahayyülünü iki temel sütun üzerine inşa etmiştir: **Türk Tarih Tezi** [19] ve **Türk-İslam Sentezi** [10], [11], [12]. Bu iki ideolojik yapı, Türkiye’deki etno-dinsel çeşitliliği **“birlik için tehdit”** olarak kodlamış, **farklı kimlikleri ulusun dışında veya marjında konumlandırmıştır**.

Bu bağlamda Süryaniler, resmî söylemde iki biçimde tanımlanmıştır:

- **Tarih-dışı bir unsur olarak:** Türk Tarih Tezi, Anadolu’yu kadim bir Türk yurdu olarak kurgularken Süryanilerin binlerce yıllık yerli varlığını görünmez kılmış; onları **“azınlık”** veya **“misafir”** statüsüne indirgemıştır.
- **Kültürel bir istisna olarak:** Türk-İslam Sentezi, gayrimüslim halkları ulusal kimliğin dışında konumlandırarak **“içsel öteki”** kategorisine yerleştirmiştir. Böylece Süryaniler, siyasi özne olmaktan çıkarılmış; **“korunması gereken folklorik miras”** ya da **“gözetim altındaki dini cemaat”** olarak temsil edilmiştir.

Bu ideolojik çerçeve, akademik alana da sızmış ve Süryaniler üzerine yapılan çalışmaların büyük bölümü **“sorunsuz birliktelik”** mitini yeniden üretmiştir. Bu anlatı, geçmişte yaşanan travmaları, zorunlu göçleri ve asimilasyon politikalarını görünmez kılarak, Cumhuriyet’in **“barışçıl modernleşme”** [12], [13] söylemini meşrulaştıran bir araç haline gelmiştir.

3.2. Akademik Kurumsallaşma ve Bilginin Yeniden Üretimi

Bu ideolojik süreklilik, üniversitelerin yapısal mekanizmaları aracılığıyla kurumsallaşmıştır. Türkiye’deki yükseköğretim sistemi, özgür düşünce üretiminden ziyade resmî söylemin yeniden üretimini sağlayan bir disiplin alanına dönüşmüştür.

- **YÖK ve denetim mekanizmaları:** Yükseköğretim Kurulu (YÖK), tez konularından kaynak seçimine kadar görünmez sınırlar çizer. **“Uygun”** ve **“bilimsel”** kabul edilen araştırmalar, genellikle bu sınırları aşmayan, **devletin tarih anlatısıyla uyumlu** çalışmalardır.
- **Danışmanlık ve entelektüel aktarım:** Akademik hiyerarşi, eleştirel düşüncüyü değil, **ideolojik sadakati** ödüllendirir. Danışmanlık sistemi, eleştirel bakış açılarının kurumsal meşruiyet kazanmasını zorlaştırarak düşünsel bir kapalılık üretir.
- **“Doğru bilginin” ölçütleri:** Akademik bilgi, çoğunlukla devlet arşivleriyle teyit edilen, ulusal birliği zedelemeyen içeriklerle sınırlıdır. Buna karşılık, **Süryani diasporasının yayınları, sözlü tarih**

alışmaları ve Seyfo literatürü (Seyfo, Süryanicede “kılıç” anlamına gelir ve 1915 Soykırımı’nı anlatmak için kullanılan bir terimdir) genellikle “**tarafılı**” ya da “**yabancı**” olarak dışlanmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye’de üniversiteler sadece bilgi üreten kurumlar değil; aynı zamanda **devletin kimlik anlayışını yeniden üreten ideolojik yapılar** haline gelmiştir. 2000–2022 yılları arasında hazırlanan Süryani konulu çalışmalar da bu yapının sınırları içinde biçimlenmiştir. Akademik söylemdeki temsil biçimleri, **devletin tarih ve kimlik anlayışını** yeniden üreten bir yansıma niteliği taşımaktadır.

3.3. Bilgi Politikaları ve Araştırmaların Siyasal Başlatıcılığı

2000’li yıllarda Süryaniler üzerine yapılan akademik çalışmaların ani artışı, “bilimsel ilginin” doğal bir sonucu değil; **belirli bir siyasal yönlendirmeye ilişkili bir bilgi-mobilizasyon stratejisidir**. Bu dönem, Türkiye’nin Avrupa Birliği uyum süreci ve “ok költürlölük” söylemiyle paralel ilerlemiştir. Devlet, azınlık kimliklerinin sınırlı görünürlüğünü, uluslararası arenada “demokratikleşme” göstergesi olarak kullanmıştır.

Aynı dönemde, Türkiye’de yükselen **güvenlik merkezli devlet söylemi**, bilgi üretiminin yönünü belirleyen başlıca unsur haline gelmiştir. Mardin, Diyarbakır ve Van gibi bölgelerde yoğunlaşan Süryani alışmaları, bu çerçeve de sahayı “**kontrol edilebilir költürel alanlar**” olarak yeniden tanımlamıştır. Özellikle bu yıllarda **Kürt siyasal hareketinin yasal ve toplumsal zeminde güç kazanması**; bölgedeki ve diasporadaki Süryani topluluklarıyla **dayanışma ilişkileri geliştirmesi**, devletin Süryani kimliğini yeniden tanımlama çabasını hızlandırmıştır. **Diaspora ilişkilerinin denetim altına alınması ve Süryani kimliğinin “devlet yanlısı cemaat” kimliğine dönüştürölmesi**, bu güvenlikçi yaklaşımın doğrudan bir uzantısı olarak şekillenmiştir.

Üniversitelerde açılan araştırma projeleri, fon dağılımı mekanizmaları ve danışman yönlendirmeleri aracılığıyla, “**meşru Süryani söylemi**”nin üretimi bir devlet stratejisine dönüşmüştür. Bu nedenle, yalnızca metinler değil; **bu metinleri mümkün kılan siyasal-iktidar koşulları da eleştirel biçimde incelenmelidir**. Akademi burada, bilginin üretildiği yer değil, iktidarın bilgilendirildiği bir alandır.

4. Tematik Yoğunlaşmalar ve Epistemik Seçicilik

Bu bölümde sunulan nicel veriler, yalnızca betimsel bir dağılım tablosu değil, Türkiye’deki akademik alanın hangi epistemolojik sınırlar içinde işlediğini gösteren ideolojik göstergelerdir. Girişte ortaya konan teorik çerçeve doğrultusunda, bu veriler bir “bilgi haritası” olarak değil, **resmî ideolojinin bilgi rejiminin istatistiksel izdüşümü** olarak okunmaktadır.

Tablo 1: Akademik Derecelere Göre Makale ve Tezlerin Dağılımı

	MAKALE	LİSANS	YÜKSEK LİSANS	DOKTORA	TOPLAM ADET
TARİH	132	1	24	13	170
KÜLTÜR/KİMLİK	51		10		61
DİN/KİLİSE	55		10	1	66
FELSEFE	12				12
DİASPORA	11			1	12
SOYKIRIM	11		3		14

Kaynak: Yazarın bu çalışma kapsamında oluşturduğu veri seti; veriler YÖK Ulusal Tez Merkezi ve üniversite arşivlerinden derlenmiştir.

Veriler, incelenen 335 çalışmanın yarısından fazlasının “Tarih” (%50,7) alanında yoğunlaştığını; bunu “Din/Kilise” (%19,7) ve “Költür/Kimlik” (%18,2) temalarının izlediğini göstermektedir. Yüzeyde bu çeşitlilik

zengin bir tematik yelpaze izlenimi verse de, derinlemesine okuma bu dağılımın **ideolojik seçiciliğini** açığa çıkarır.

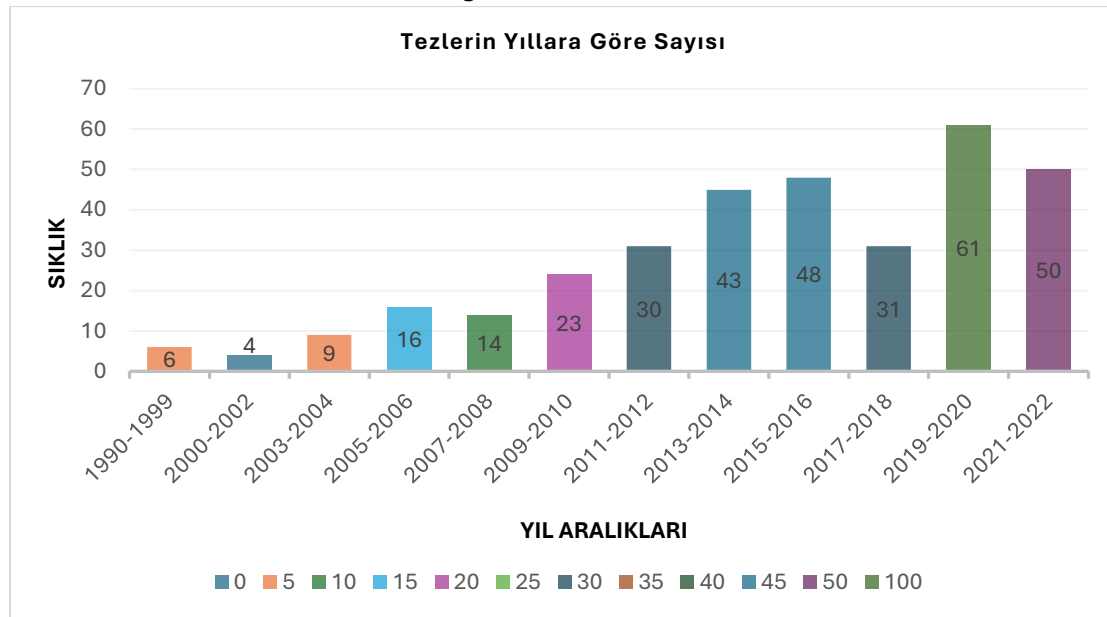
- **Siyasetsizleştirilmiş Tarih:** “Tarih” başlığı altındaki çalışmaların çoğu, iktidar ilişkilerini, çatışmaları veya toplumsal travmaları dışarıda bırakarak hanedanlar, dini kurumlar ve antik dönemlere odaklanmaktadır. Bu yönelim, tarihi politik bağlamından koparır; Foucault’nun deyişiyle bir “disiplinlenmiş bilgi” [1] alanı üretir. Süryani tarihi, böylece **tartışmasız ve güvenli bir arkeolojik alana** dönüştürülür.
- **Folklorik Kültür:** “Kültür/Kimlik” teması altındaki çalışmalar, kimliği çoğunlukla yemek, müzik, geleneksel kıyafet gibi folklorik öğelerle tanımlar. Bu yaklaşım, Süryanileri modern politik özneler olarak değil, “**müzelik**” bir kültürel kalıntı olarak sunar. Said’in belirttiği gibi [7] bu tür temsiller, **ötekiliği egzotikleştirerek onu siyasal öznellikten mahrum bırakır**.
- **Marjinalleştirilmiş Temalar:** Siyasal olarak hassas alanlar ise ciddi biçimde az temsil edilmektedir. “Soykırım” konulu 14 çalışma (%4,2) ve “Diaspora” üzerine yalnızca 12 çalışma (%3,6), akademik alanın travmatik ya da politik konulara mesafesini açıkça ortaya koyar. Bu sessizlik, Spivak’ın tanımıyla “madunun susturulması”nın [4], kurumsallaşmış biçimidir.

Bu tablo, Türkiye’deki Süryani çalışmalarıyla ilgili akademik alanın “**meşru bilgi**”yi hangi sınırlar içinde tanımladığını gösterir: **Devletle çelişmeyen, siyaset-siz, kültürel olarak zararsız ve tarihsel olarak sterilize edilmiş bilgi**. Bu çerçeve içinde üretilen akademik çalışmalar, eleştirel sorgulamayı değil, mevcut düzenin epistemolojik sınırlarını yeniden teyit etmeyi amaçlayan bir **uyum söylemine** dönüşür; böylece bilgi, gerçeği açığa çıkarmak yerine, **iktidarın söylemsel istikrarını sürdürmenin aracına haline gelir**.

4.1. Zaman İçinde Artan İlginin Politik Dinamikleri

Veriler, 2010 sonrasında Süryaniler üzerine yapılan akademik üretimde keskin bir artışa işaret etmektedir. Bu artış, bilginin kendiliğinden çoğalmasından değil, dönemin politik söylemlerinin bilgi alanını yeniden biçimlendirmesinden kaynaklanır.

Tablo 2: Makale ve Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: Yazarın bu çalışma kapsamında oluşturduğu veri seti; veriler YÖK Ulusal Tez Merkezi ve üniversite arşivlerinden derlenmiştir.

- **AB Uyum Süreci (2000–2008):** 2000’li yılların başındaki yükseliş, Türkiye’nin Avrupa Birliği süreciyle eşzamanlıdır. Bu dönemde azınlık haklarına dair çalışmalar, Türkiye’nin uluslararası meşruiyetini güçlendiren “kültürel çeşitlilik” göstergeleri olarak işlev görmüştür. Süryaniler, Türkiye’nin “çok kültürlü” imajını destekleyen **güvenli semboller** hâline getirilmiştir.
- **“Yerli ve Millî” Dönem (2010 Sonrası):** 2010’lardan itibaren yaşanan akademik üretim patlaması, devletin **“yerli ve millî”** kimlik siyasetinin yükselişiyle paraleldir. Süryanilerin Anadolu’nun “kadim halkı” olarak vurgulanması, bu söylemin **“otantik miras”** ihtiyacını karşılamaktadır. Ancak bu vurgu, eleştirel bir tarih yazımına değil, kültürel milliyetçiliğin yeniden üretimine hizmet eder.
- **Güvenlik ve Gözetim Boyutu:** Aynı dönemde bölgesel araştırma yoğunluğu (özellikle Mardin, Midyat, Van) **güvenlik mantığıyla** da örtüşür. Akademik saha, **azınlıkların gözetim altında tutulduğu**, bilgi üzerinden kontrol edilen bir alana dönüşmüştür. Üniversiteler, bu anlamda “bilgi üretim merkezi” değil, **devletin epistemik gözetim ağlarının parçası** haline gelmiştir.
- Bu dönemde, parlamenter sistem içinde mücadele veren Kürt siyasal hareketi etkin bir aktör olarak yalnızca Türkiye siyasetinde değil, onun periferisinde konumlanan kimlikler için de dönüştürücü bir moment yaratmıştır. Bu dönüşüm, **Süryani topluluklarının siyasal yönelimlerini** derinden etkilemiş; uzun süre marjinalleştirilen bir topluluğa, **kamusal alanda yeniden görünür olma ve siyasal özneleşme** imkânı sunmuştur. Kürt hareketinin açtığı temsil alanı, Süryaniler için yalnızca bir dayanışma zemini değil, aynı zamanda **devletin mutlak tekelinde kurgulanan vatandaşlık fikrinin dışına çıkma olanağı** olmuştur. Bu süreçte bazı Süryani temsilcilerin, Kürt partilerinin desteğiyle parlamentoya taşınması, **iktidarın kimliği tanıma biçimlerini** kökten sarsan bir sembolik kırılmaya işaret etmiştir. Ancak tam da bu nedenle, devletin refleksi gecikmemiş; **Süryani kimliğini yeniden denetim altına alma, diasporik eleştiriyi bastırma ve “uyumlu cemaat” imgesini güçlendirme** yönünde yeni stratejiler devreye sokulmuştur.

Dolayısıyla, akademik ilgideki artış epistemolojik bir genişleme değil, iktidarın yeni bilgi stratejisidir. Akademi, burada eleştirel düşüncenin değil, **meşrulaştırıcı bilginin** üretildiği alandır. Veriler, bilginin hangi politik bağlamlarda, kimler adına ve kimler hakkında üretildiğini göstermektedir.

4.2. Kurumsal Dağılım: Coğrafya, Güvenlik ve Bilginin Kontrolü

Türkiye’de Süryaniler üzerine yapılan akademik üretimin coğrafi ve kurumsal dağılımı, bilginin yalnızca nerede üretildiğini değil, kim tarafından ve hangi sınırlar içinde üretilebildiğini de gösterir. Bu dağılım, akademik alanın mekânsal haritasını aşarak, devletin bilgi üzerindeki gözetim ve denetim mekanizmalarının da izini sürmeyi mümkün kılar.

Tablo 3: Seçilmiş Üniversitelerdeki Süryani Çalışmalarının Dağılımı (Tez ve Makaleler)

Üniversite	Tez Sayısı	Kategori
Mardin Artuklu	42	Yoğunlaşma Bölgesi
Dicle	23	Yoğunlaşma Bölgesi
Adıyaman	15	Yoğunlaşma Bölgesi
Van Yüzüncü Yıl	13	Yoğunlaşma Bölgesi
Ankara	12	Merkez/Geleneksel
İstanbul	12	Merkez/Geleneksel
Sakarya	12	Merkez/Geleneksel
Marmara	11	Merkez/Geleneksel

Erciyes	9	Merkez/Geleneksel
Diğer 60+ Üniversite	183	
Milli Savunma Üniv.	1	Güvenlik Kurumu
Kara Harp Okulu	1	Güvenlik Kurumu
Polis Akademisi	1	Güvenlik Kurumu
TOPLAM	335	

Kaynak: Yazarın bu çalışma kapsamında oluşturduğu veri seti; veriler YÖK Ulusal Tez Merkezi ve üniversite arşivlerinden derlenmiştir.

Tablo 3, Süryani çalışmaları alanındaki üretimin Türkiye üniversiteleri arasındaki dağılımını göstermektedir.

Üniversiteler arasındaki bu dağılım, Türkiye’de bilgi üretiminin coğrafi ve kurumsal hiyerarşilerini açık biçimde gösterir. Mardin Artuklu, Dicle, Adıyaman ve Van Yüzüncü Yıl gibi yerel üniversitelerdeki yoğunlaşma, yüzeyde “yerel temasa dayalı araştırma” izlenimi verse de, bu üretim çoğunlukla merkez tarafından tanımlanan ve denetlenen bir etnografik gözetim pratiğinin uzantısıdır. “Yerel bilgi” bu nedenle bağımsız bir üretim biçimi olmaktan çok, merkezî bilgi rejiminin yerel düzeyde yeniden dolaşıma sokulmuş hâlidir. Bu durumda akademisyen, çoğu kez devlete ait bilgi çerçevesini sahada yeniden üreten bir aracı konumuna indirgenmektedir.

Daha dikkat çekici olan, **güvenlik kurumlarının** (Millî Savunma Üniversitesi, Kara Harp Okulu, Polis Akademisi) bu alanda tez üretmesidir. Bu durum, Süryani tarihinin artık yalnızca beşerî bilimlerin konusu değil, **millî güvenlik söyleminin bir bileşeni** haline geldiğini göstermektedir. Bu kurumlarda hazırlanan tezlerde “Nasturi İsyanı”, “bölgesel tehditler” veya “gayrimüslim azınlıkların dış bağlantıları” gibi temalar öne çıkmakta; bilgi, doğrudan **devlet güvenliği** paradigması içinde konumlanmaktadır.

Bu çalışmalar, akademinin tarafsız bir bilgi alanı olarak değil, iktidarın kendi meşruiyetini yeniden ürettiği bir araç olarak işlediğini gösterir. Böylece araştırma, “azınlık” olgusunu eleştirel biçimde sorgulamak yerine, devletin güvenlik söylemini bilimsel dil içinde yeniden üretir.

5. Eleştirinin Somut Örneklerle Temellendirilmesi

Bu çalışmada geliştirilen kuramsal ve tarihsel çerçeve, yalnızca kavramsal bir eleştiriyle sınırlı kalmamış; somut metinler üzerinden sınanmıştır. Türkiye üniversitelerinde 2000–2022 yılları arasında hazırlanmış Süryaniler üzerine 335 akademik çalışma, tematik yoğunlukları ve söylemsel örüntüleri dikkate alınarak altı ana kategori altında sınıflandırılmıştır: Bu satırların yazarı, toplam 335 tezin tümünü incelemiş; bunlar arasından **Tarih, Kültür/Kimlik, Din/Kilise, Felsefe, Soykırım (Seyfo) ve Diaspora** olmak üzere altı kategori belirlemiştir. Her kategori için, farklı üniversitelerden seçilen on çalışma derinlemesine analiz edilmiştir. Amaç, yalnızca tematik çeşitliliği ortaya koymak değil; bu çeşitlilik içinde yinelenen söylem kalıplarını, sessizlik alanlarını ve resmî ideolojinin bilgi üzerindeki yönlendirici etkilerini açığa çıkarmaktır. Böylelikle her kategori, akademik alanın belirli bir temsil stratejisini ve iktidar mantığını nasıl yeniden ürettiğini incelemek için somut bir zemin sunmaktadır.

5.1. Tarih Yazımında Süryani Temsili: Resmîyet, Sessizlik ve Söylem

Türkiye’deki Süryani çalışmaları içinde “Tarih” temalı araştırmalar, nicel olarak en geniş grubu oluşturmakla birlikte, epistemolojik açıdan en sınırlı ve **ideolojik yoğunluğu en yüksek** alanı temsil etmektedir. Bu çalışmaların büyük bölümü, devlet arşivleri temelli bir bilgi anlayışını benimseyerek milliyetçi anlatılarla uyumlu, **kültürel milliyetçilik** [10] ekseninde konumlanmaktadır. İncelenen on örnek, tarih yazımının yalnızca bir bilgi üretim pratiği değil; aynı zamanda **iktidarın hafıza üzerindeki denetimini sürdüren bir söylem alanı** olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu metinlerin neredeyse tamamı, Süryani tarihini

resmî devlet anlatısının bir uzantısı olarak yeniden kurgulamakta; tarihsel süreklilik ve toplumsal öznelliği, **ulus-devlet merkezli bir çerçevede** biçimlendirmektedir.

Örneğin, Yılmaz'ın (2015) **Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminde Nasturi Ayaklanmaları** [21] başlıklı tezi, Süryani topluluğunun bölgesel hareketlerini “isyan” ve “güvenlik sorunu” kavramlarıyla çerçevelemekte; siyasal taleplerini ise “**devlete sadakat**” ile “**ayrılıkçı eğilim**” arasına sıkıştırarak indirgemektedir. Böylelikle tarih, politik öznenin değil, **devletin güvenlik paradigmasının aynası** olarak yeniden yazılmaktadır. Benzer biçimde, Kurtcephe'nin çalışması [25], 1915 ve öncesindeki olayları “yerel karışıklıklar” ve “isyan girişimleri” olarak tanımlayarak Süryani topluluğunu bir **tarihsel özne** olarak değil, **potansiyel bir tehdit** olarak konumlandırmaktadır. Bu yaklaşım, azınlık kimliğini pasifleştirip **denetlenebilir bir nesneye** indirger; böylece Türkiye bağlamında “**içsel öteki**”nin akademik söylem içinde yeniden üretilmesine aracılık etmektedir.

Erdoğan'ın (2013) **20. Yüzyılın İlk Yarısında Türkiye'deki Süryaniler** [22] ve (2021) tarihli **Atatürk ve Süryaniler** [24] başlıklı çalışmaları, bu söylemin modern varyasyonlarını temsil eder. Her iki metinde de Süryani halkı, Cumhuriyet rejiminin “**hoşgörülü azınlık politikaları**” bağlamında değerlendirilmekte; Seyfo veya mülksüzleştirme gibi travmatik tarihsel deneyimler neredeyse hiç anılmamaktadır. Süryaniler bu metinlerde politik özne değil, “Atatürk'ün modernleşme vizyonuna uyum sağlamış” **sadık vatandaşlar** olarak tasvir edilir. Bu söylem, farklılığın varlığını inkâr etmeden, onu zararsız ve folklorik bir zemine taşımaktadır.

Benzer bir normalleştirme eğilimi, Dilek'in (2013) **Antakya ve Tüm Doğu Süryani Ortodoks Patrikliği** [23] çalışmasında da görülmektedir. Dilek'in yaklaşımı, Süryani tarihini patriklik silsileleri, dini yapılar ve kilise içi reformlar ekseninde ele alarak, topluluğu **teolojik bir özneye indirger**. Bu **tercih, dini kurumları tarihsel aktör, Süryani halkını ise edilgen bir arka plan** olarak konumlandırmaktadır. Böylelikle tarihsel anlatı, politik ve toplumsal boyutlardan arındırılmış bir **kilise kroniğine** dönüşmektedir.

Serter'in (2016) **Türklerin Küçük Kardeşleri: Süryaniler (Sorunlar-Beklentiler)** [26] adlı çalışması, “kültürel kardeşlik” söylemi üzerinden Süryanileri ulusal kimliğe eklemelenen “**renkli bir unsur**” olarak tanımlamaktadır. Bu söylem, doğrudan bir dışlama yerine, **asimilasyonun yumuşatılmış biçimi** olarak işlev görmektedir. Süryaniler burada “**sadakat**” ve “**uyum**”la tanımlanan **makbul azınlık kategorisine** yerleştirilmekte; tarihsel çatışma ve eşitsizlikler “kardeşlik” retoriğiyle bastırılmaktadır.

Kadir Albayrak'ın (2011) **Günümüz Ortadoğu Coğrafyasında Süryaniler** [27] başlıklı makalesi, görünürde bölgesel bir analiz sunmakla birlikte, epistemolojik olarak aynı resmî çerçevenin bir uzantısıdır. Çalışma, Süryani varlığını “Ortadoğu'nun kadim Hristiyan topluluklarından biri” olarak tanımlamakta; ancak siyasal bağlamı sistematik biçimde dışarıda bırakmaktadır. Göç, misyonerlik ve iç savaş gibi olgular “doğal tarihsel süreçler” olarak sunulurken, bu dinamiklerin ardındaki yapısal şiddet ilişkileri görünmez kılınmaktadır. Böylece “bilimsel tarafsızlık” iddiası altında, iktidarın bilgi üzerindeki konumu yeniden üretilmektedir.

Bu tarih çalışmalarının ortak paydası, geçmişi siyasetten arındırarak “**zararsız**” bir anlatıya dönüştürmeleridir. Tarihsel süreçler, iktidar ilişkilerinden koparılıp “objektif bilgi” kılıfı içinde sunulmaktadır. Ancak bu sözde tarafsızlık, aslında devletin ürettiği sessizlikler üzerinden işleyen bir bilgi düzeninin parçasıdır. Süryaniler, bu anlatılarda ya “**itaatkâr tebaa**” ya da “**potansiyel tehdit**” olarak kodlanır; hiçbir zaman kendi tarihini anlatma hakkına sahip bir özne olarak tanınmaz. Böylece tarih yazımı, yalnızca geçmiş değil, bugünün iktidar ilişkilerini de yeniden kurar: **Süryani konuşmaz - onun adına konuşulur, onun yerine yazılır.**

Dolayısıyla incelenen tarihsel literatür, Cumhuriyet'in resmi ideolojisinin yalnızca bir yansıması değil, onun bilgi üretimindeki sürekliliğini sağlayan bir uzantısıdır. Bu metinlerde devlet, tarihin hem anlatıcısı hem de yargıcı konumundadır. Alternatif sesler -diaspora kaynakları, sözlü tarih tanıklıkları, kilise dışı belgeler- “tarafı”, “gayri bilimsel” ya da “yabancı etkisinde” görülerek sistematik biçimde dışlanmaktadır. Böylece

akademik tarih, geçmişini anlamlandırmaktan çok, mevcut iktidarın sınırlarını yeniden çizen bir ideolojik araç hâline gelmektedir.

Sonuç olarak “Tarih” kategorisine ait çalışmalar, Türkiye’de Süryani kimliğinin iktidarın epistemik çerçevesi içinde nasıl temsil edildiğini açık biçimde ortaya koymaktadır. **Bu söylem**, görünürde bilimsel, **gerçekte ise politik olarak belirlenmiş bir hafıza inşasıdır**. Süryani tarihi bu metinlerde yaşanmış bir geçmiş değil, ulus-devletin kendi meşruiyetini kurduğu bir anlatı alanı olarak yeniden yazılmıştır.

5.2. Kültürel ve Kimlik Söylemleri: Folklorik Temsilden Sessiz Öznelliğe

Kültür ve kimlik temalı çalışmalar, Türkiye’de Süryaniler üzerine yapılan akademik üretimin en “masum” görünen ancak en ideolojik biçimde sınırlandırılmış alanını oluşturmaktadır. Bu alandaki on çalışma kültürel görünürlüğü teşvik ediyor gibi görünse de, büyük ölçüde **siyasetleştirilmiş bir temsil rejimini** yeniden üretmektedir. Bu metinlerde Süryani kimliği, tarihsel bir özne olarak değil, **folklorik bir figür** olarak sunulmakta; kültür, toplumsal eşitsizliklerin ya da iktidar ilişkilerinin değil, “**renkli çeşitliliğin**” nötr bir alanı olarak kurgulanmaktadır.

Bu çalışmaların önemli bir bölümünde “kültür”, bilginin denetim altında tutulduğu bir **hakikat rejiminin** parçası hâline gelir; böylece kültür, eleştirel bir kavram olmaktan çıkıp **söylemsel bir denetim alanına** dönüşür. Örneğin Kartal’ın (2022) *Farklı Kültürlerde Boş Zaman Davranışları: Süryaniler Örnelemi* [34] başlıklı tezinde, Süryani kimliği “boş zaman etkinlikleri” üzerinden tanımlanır; kimlik, ekonomik, tarihsel ve politik bağlamından kopararak **davranışsal bir kalıba** indirgenir. Bu yaklaşım, kültürü bireysel pratiklere daraltarak **toplumsal iktidar ilişkilerini görünmez kılar**. Böylece farklılıkları tanımlayan söylemler, aynı anda onları **düzenleyen ve denetleyen bilgi biçimlerine** dönüşür.

Öztürk ve Erdoğan’ın (2013) *Kadim Süryanilerin 20. Yüzyılda Türkçeye Bakışı* [36] başlıklı makalesi, Türkçe’nin “medeniyet dili” olarak idealize edildiği, dilsel asimilasyonu kültürel uyumun doğal bir sonucu gibi sunan bir çerçeveye sahiptir. Yazarlar, Süryanilerin Türkçeyi benimsemesini bir “**uygarlaşma göstergesi**” olarak yorumlarken, bu süreçte yaşanan kimlik kaybını ya da zorunlu dil politikalarını tartışma dışı bırakmaktadır. Bu söylem, toplum içindeki hiyerarşileri yeniden üreterek azınlığı “kendi farkını denetlemekle yükümlü öteki” konumuna indirgemekte; böylece eşit bir özne değil, **sürekli gözetim altında tutulan bir kimlik** hâline getirmektedir.

Güçlü ve Çakır’ın (2020) *Süryaniliğin Kadınların Aile Yaşamına Kültürel Yansıması: Midyat Örneği* [37] başlıklı çalışması, görünüşte kültürel çeşitliliği ele alıyor gibi görünse de, kadınların deneyimlerini geleneksel rollere indirgemektedir. Araştırma, Süryani kadınlarını “**aile içindeki görevlerini sürdüren**” bireyler olarak tanımlamakta ve erkek egemen yapıyı sorgulamak yerine, bunu “**kültürel özellik**” olarak meşrulaştırmaktadır. Böylece kültür, eleştirilmesi gereken bir yapı olmaktan çıkarak; korunması gereken bir gelenek hâline gelmektedir.

Akbaba Bozok’un (2009) *Mardin Süryani Cemaati Örneğinde Kültürel İfade ve Anlam Üretme Alanı Olarak Ritüeller ve Müzik* [39] başlıklı tezi, Süryani müziğini “yerel otantikliğin” bir göstergesi olarak sunmaktadır. Ancak müzik burada, toplumsal ya da politik bir anlam taşıyan bir ifade biçimi olmaktan çıkarılarak; sadece **duygusal bir hatıra**ya indirgenmektedir. Bu bakış açısı, kültürel üretimi direnişin dili olmaktan uzaklaştırarak, onu **egzotik ve zararsız bir folklor unsuru** hâline getirmektedir.

Doğan’ın (2020) *Mardin’de Süryani Kumaş Baskı-Boyama Sanatı* [40] üzerine yaptığı çalışma da benzer bir şekilde Süryani kimliğini “kadim el sanatları geleneği” üzerinden tanımlamaktadır. Ancak bu yaklaşım, kültürel üretimi tarihsel ve siyasal bağlamından kopararak, yalnızca ekonomik ve turistik bir değere indirgemektedir. Böylece Süryani zanaatı, bir direniş ya da kimlik ifadesi olmaktan çıkarak; “tanıtılan” ama **denetim altında tutulan bir kültürel vitrin** hâline gelmektedir.

Buna karşılık Ayşe Güç'ün (2018) **Mardinli Süryanilerin Ulus-Aşırı Cemaate Dönüşümü** [41] başlıklı tezi, diğerlerinden daha eleştirel bir yaklaşım sunmaktadır. Çalışma, Süryani kimliğini yerel bir kültür olarak değil, küresel ölçekte şekillenen bir aidiyet biçimi olarak ele almaktadır. Ancak yine de diaspora deneyimini çoğunlukla “kültürel süreklilik” çerçevesinde yorumlar; böylece kimliğin politik ve dönüştürücü boyutlarını görünür kılma potansiyelini tam olarak gerçekleştiremez.

Şimşek ve Yıldız'ın (2006) **Süryani Cemaatinde Kadın Olmak** [42] başlıklı makalesi, topluluk içindeki cinsiyet rollerini “geleneksel değerlerin korunması” olarak sunar ve bu nedenle eleştirel bir bakıştan yoksundur. Çalışma, kadınların deneyimini kamusal yaşamdan çok aile içi roller üzerinden tanımlamaktadır. Bu yaklaşım, Süryani kadını kendi hikâyesini anlatan bir özne olmaktan çıkararak, **hakkında konuşulan ama kendi sesi duyulmayan** bir figüre dönüştürmektedir.

Tüm bu çalışmaların ortak noktası, kültürü politik bir mücadele alanı olarak değil; **konsensüs üretim alanı** olarak kurgulamalarıdır. “Kültürel miras”, “çok kültürlülük”, “hoşgörü”, “kadim topluluklar” gibi kavramlar, çoğulculuk kisvesi altında bir tür **millî folklorizasyon** işlevi görmektedir. Bu kavramlar, farklılığı kutlarken aynı anda onu nötralize etmekte; **Süryani kimliğini tarihsel bir özne olmaktan çıkarıp sembolik bir dekor** unsuruna dönüştürmektedir.

Sonuç olarak, kültür ve kimlik temalı Süryani çalışmaları, eleştirel teori perspektifinden okunduğunda, **iktidarın yumuşak söylem biçimlerini** görünür kılmaktadır. Bu söylem, açık bir dışlama üretmez; bunun yerine, kapsama yoluyla denetim kurar. Süryani kimliği, folklorik çeşitlilik içinde eriyen, **politik özneliliğinden arındırılmış bir “kültürel unsur”** olarak yeniden inşa edilir. Böylece akademik alan, görünürde çoğulcu, gerçekte ise **sessizleştirici bir bilgi rejimi** üretir.

5.3. Süryani Felsefi Mirasının Temsili: Çeviri, Aktarım ve Epistemik Silinme

Türkiye üniversitelerinde Süryaniler üzerine yapılan felsefe temalı çalışmalar, görünürde bu kadim topluluğun düşünce tarihine katkılarını görünür kılmayı amaçlasa da; derinlemesine incelendiğinde bu metinlerin büyük kısmının, **Süryani düşüncesini İslam felsefesi veya Batı felsefesi anlatısına eklemelenmiş bir “ara halka”** olarak konumlandığı görülmektedir. Bu yaklaşımda bilgi, burada tarafsız bir keşif değil, belirli bir **kültürel hiyerarşiyi** sürdürmenin aracı olmaktadır.

İncelenen on çalışmadan oluşan küme, epistemolojik olarak üç eğilim etrafında toplanmaktadır: (1) Süryani felsefesini Yunan–İslam düşünce zincirinin “**taşıyıcısı**” olarak tanımlayan **aktarımcı söylem**, (2) Süryaniliği “doğu düşüncesi” içinde kimliksiz bir aracı olarak yeniden üreten **oryantalist söylem**, ve (3) Süryani entelektüel geleneğini tarihsel bağlamından kopararak “evrensel düşünce mirası” söylemi altında nötralize eden **siyasetsizleştirici söylem**.

M. Nesim Doru'nun ardışık çalışmaları (2011, 2012, 2014, 2015) bu bakış açısının en belirgin örneklerini oluşturmaktadır. **Grek ve İslam Etkileri Işığında Süryanilerde Felsefi Düşüncenin Gelişimi** [47] başlıklı tezinde Doru, Süryani filozoflarını “**Helenistik mirası İslam dünyasına aktaran aracı figürler**” olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşım, Süryani düşüncesini özgün bir felsefi gelenek olarak değil, başkalarının bilgisini aktaran bir “**geçiş hattı**” olarak konumlandırmaktadır. Böylece bilgi üretimi, yaratıcı bir süreç olmaktan çıkmakta; aktarımın nesnesine indirgenmektedir. Sonuçta Süryani öznesi, düşünsel tarihin kurucusu değil, onun kenarında konumlandırılan bir **taşıyıcı** olarak kalmaktadır.

Osman Aydın'ın (2007) **Süryani Bilginlerin Çeviri Faaliyeti ve Mu'tezilî Düşünceye Etkisi** [49] başlıklı makalesi de benzer bir yaklaşım sergiler. Çalışma, Süryani çevirmenlerin katkılarını bilim tarihinin yalnızca **teknik bir aşaması** olarak ele almakta; bu çevirilerin arkasındaki **politik, teolojik ve kültürel tartışmaları** ise görünmez kılmaktadır. Böylece bilgi üretimi, tarihsel bağlamından koparılarak “**evrensel aklın tarafsız katkısı**” biçiminde tanımlanır. Oysa her çeviri, yalnızca bir dil aktarımı değil; **iktidar ilişkilerinin, inanç çatışmalarının ve kültürel müzakerelerin somut bir tezahürüdür**.

İbrahim Çapak'ın (2013) **Süryanilerin Mantık İlmine Katkıları** [48] başlıklı makalesi de aynı düşünsel çizgiyi sürdürür. Çalışma, Süryani düşünürleri "İslam felsefesinin öncülleri" olarak tanımlarken, bilgi üretimini hiyerarşik bir merkeze bağlamaktadır. Metinde sıkça kullanılan "**katkı**" kavramı, bu hiyerarşiyi açıkça yansıtır: Bilgi merkeze, yani egemen kültürel söylemin tanıdığı alana doğru akar. Çevreden merkeze yönelen bu epistemik düzende Süryaniler, özgün bilgi üreticisi değil, merkezin yükselişine hizmet eden "**yardımcı figürler**" olarak konumlandırılmaktadır. Bu dil, düşünsel tarihin merkez-çevre ilişkisini yeniden üretmekte ve bilgi dolaşımını eşitlikçi değil, **hiyerarşik bir çerçevede tanımlamaktadır**.

Kadir Albayrak'ın (2015) **Keldânîler** [52] başlıklı kitabı ile Bayram Ali Çetinkaya'nın (2015) editörlüğünü yaptığı **Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni** [45] dizisinde yer alan Süryani bölümleri, Süryani düşüncesini "Doğu'nun kadim mirası" başlığı altında sınıflandırmaktadır. Yüzeyde kapsayıcı görünen bu yaklaşım, gerçekte **homojenleştirici bir bilgi dili** kurmaktadır. "Doğu düşüncesi" adı altında farklı gelenekler tek bir kültürel küme içinde eritilirken; Süryani felsefi mirası özgün tarihsel bağlamından, politik deneyiminden ve teolojik çeşitliliğinden koparılmaktadır. Böylece **bu metinlerde temsil**, kapsama değil, **silikleştirme yönünde işlemektedir**: Doğu'nun içinde konumlanan bir azınlık, bir kez daha ötekileştirilir - hem Batı karşısında, hem de kendi bölgesel bağlamında.

Kenan Gürsoy (2002) ve Fatma Zehra Pattabanoğlu (2014) gibi yazarlar, Süryani düşüncesini bağımsız bir entelektüel gelenek olarak değil, İslam felsefesinin "**hazırlık evresi**" olarak ele almaktadır. Gürsoy'un **Tasavvuf Kültürü ve Felsefe Geleneğimiz** [55] adlı eserinde Süryaniler, "hikmet geleneğinin öncülleri" olarak anılsa da, bu ifade tanıma değil, kültürel soğurma işlevi görmektedir. Pattabanoğlu'nun **Medreselerde Okutulan Mantık ve Felsefe Dersleri** [54] başlıklı tezi de aynı çizgidedir; Süryanilerin düşünsel etkisini "Osmanlı düşüncesine katkı" çerçevesine hapsetmektedir. Bu yaklaşım, Süryani felsefesini özgün bir bilgi alanı olarak değil, Türk-İslam düşünce tarihinin **alt katmanı**, yani öncül ama ikincil bir aşaması olarak konumlandırır. Sonuçta, görünürde saygı içeren bu söylem, **aslında düşünsel özerkliği silen bir asimilasyon biçimine dönüşmektedir**.

Bu çalışmaların hiçbirinde Süryani düşüncesinin kendi felsefi dinamikleri -örneğin **inançla bilgi arasındaki ilişki, dil ve anlam anlayışı ya da varlık felsefesi geleneği**- derinlemesine incelenmez. Bu sessizlik, Süryanilerin düşünsel üretiminin yokluğundan değil, onların konuşmalarının **duyulmaz kılınmasından** kaynaklanmakta; çünkü Süryani düşüncesi, hâkim bilgi düzeninin sınırlarının dışında bir özne olarak kabul edilmemektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'de felsefe odaklı Süryani çalışmaları, yüzeyde bu topluluğun entelektüel mirasını görünür kılmayı hedeflese de, gerçekte bu mirası hiyerarşik bir bilgi düzenine yeniden yerleştirmektedir. Bu nedenle, bu metinler gerçek anlamda bilgi **üreten** çalışmalar değil, bilginin **nasıl dolaşacağına karar veren** arşivlerdir. Ürettikleri temsil biçimleri, farkı tanımak veya anlamak yerine; onu sistemin sınırları içinde **zararsız ve "yerli"** hale getirmenin aracına dönüşmektedir. Böylece, Süryani entelektüel mirası bir düşünsel kaynak olarak değil, **Türk-İslam felsefe tarihinin süsleyici bir dipnotu** olarak konumlandırılmaktadır. Bu sessizlikler, modern Türkiye akademisinin hâlâ eleştirel değil, **merkezci ve denetleyici** bir bilgi anlayışıyla işlediğinin en açık göstergesidir.

5.4. Dini Temsiller, Kilise ve Söylemsel Tahakküm

Türkiye'de Süryani toplumu üzerine üretilen din ve kilise temalı akademik çalışmalar, görünürde teolojik ya da tarihsel bir ilgiden besleniyor gibi görünse de, bu metinler büyük ölçüde devlet-din-azınlık ekseninde kurulan **söylemsel bir rejimin** izlerini taşır. Burada "rejim" kavramı, yalnızca bir siyasal yapıyı değil, **hangi bilginin üretilceğini, hangisinin susturulacağını belirleyen epistemik düzeni** ifade eder. Bu düzen, Foucault'nun tanımladığı biçimiyle bir **iktidar/bilgi diyalektiği** içinde işler: bilgi, tarafsız bir teolojik araştırma değil; dini öznelliği tanımlayan, sınırlayan ve disipline eden bir iktidar aracına dönüşür.

İncelenen çalışmanın büyük çoğunluğunda, Süryani dini yapısının **kurumsal karakteri** öne çıkarılırken; bu kurumların toplumsal, politik ve kültürel direniş biçimleri ya görünmez kılınmakta ya da “azınlık sorunu” ekseninde yeniden çerçevelenmektedir.

Yaşa Yumak’ın (2001) *İslam–Hristiyan Polemiği Açısından Ahmed Midhat Efendi* [63] başlıklı çalışması, Süryaniliği **polemiksel bir karşı-din** olarak ele almaktadır. Metin boyunca Süryaniler, İslam’ın karşısında “**doğru inanca uzak**” bir topluluk olarak temsil edilir; böylece akademik dil, dini çoğulculuğu değil, teolojik normalliğin sınırlarını pekiştirir. Bu yaklaşım, bir **içsel oryantalizmdir**: öteki, “**bizim içimizdeki yanlış inanç**” olarak yeniden inşa edilmektedir.

M. Cengiz Yıldız’ın (2007) *Midyat ve Çevresinde Dinlerarası Hoşgörünün Tesisinde Örnek Bir Şahsiyet: Fethullah Hamidi* [64] başlıklı makalesi, yüzeyde “hoşgörü” söylemini öne çıkararak barışçıl bir tablo çizmekte; ancak bu söylem, iktidarın kendi meşruiyetini yeniden üretmektedir. Süryani varlığı burada, gerçek bir eşitliğin değil, **otoritenin izin verdiği ölçüde kabul gören bir varoluşun** temsidir. “Hoşgörü” kavramı bu bağlamda karşılıklı saygıyı değil, **üstten tanınmanın ve tahakkümün yumuşatılmış biçimini** ifade etmektedir. Böylece metin, dini çoğulculuğu savunmak yerine, **iktidarın nezaket maskesi altındaki denetim dilini** yeniden üretmektedir.

İbrahim Özcoşar’ın (2018) *Osmanlı Taşrasında Bir Patriklik* [66] ve Ramazan Erhan Güllü’nün (2019) *Osmanlı Devleti’nin Son Döneminde Süryani Kilisesi* [65] çalışmaları, görünüşte Süryani Kilisesi’nin Osmanlı idaresiyle ilişkisini tarihsel bağlamda açıklamayı hedeflese de; her ikisi de kilisenin teolojik ve toplumsal özneliğini **devletin idari mantığına tabi** kılmaktadır. Özcoşar, Yakubî Patrikliği’ni **Osmanlı taşrasına uyum sağlayan bir kurumsal yapı** olarak yorumlayarak, dini özerklik fikrini bastırır ve patrikliğin tarihini merkezî otoritenin düzenleme aklının uzantısına indirger. Güllü ise Süryani Kilisesi’ni Osmanlı millet sisteminin “**sadık**” bir bileşeni olarak resmeder; dini kurumsallığı, politik denetimin normalleştirilmiş biçimi haline getirir. Her iki anlatı da kiliseyi kendi inanç sistematığının öznesi olarak değil, **devletin tanıma ve kontrol rejiminin nesnesi** olarak konumlandırmaktadır. Böylece bilgi, nötr bir tarihsel kayıt değil, ulus-devletin dini alan üzerindeki disipliner pratiğini yeniden üreten bir iktidar söylemine dönüşmektedir.

Fatime Betül Kurt’un (2021) *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Geçişte Süryani Kadim Patrikliği’nin İdari Durumu* [67] ve Selahattin Satılmış’ın (2006) *I. Dünya Savaşı Öncesinde Nesturiler ve Misyonerlik Faaliyetleri* [62] tezleri, görünürde Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçiş sürecinde Süryani ve Nasturi topluluklarını tarihsel birer olgu olarak açıklamayı hedeflese de, epistemolojik olarak aynı devlet-merkezli bilgi rejiminin içinde konumlandırmaktadır. Her iki çalışma da “millet sistemi”, “Osmanlı hoşgörüsü” ve “misyonerlik tehdidi” gibi kategorileri sorgulamaksızın yeniden üreterek, dini toplulukları kendi teolojik ve toplumsal öznelliklerinden koparır. Kurt, Süryani Kadim Patrikliği’ni “**sadık cemaat**” modelinin arşivsel bir onayı olarak kurgularken, Satılmış Nasturileri “**Batılı ajanların kışkırtmasıyla ihanet eden unsurlar**” olarak resmeder; böylece her iki anlatı da dini kurumları devletin disipliner mantığının içine hapseder. Arşiv, tarafsız bilginin değil, ulus-devletin kendini temize çıkarma aracının işlevini görmektedir. Bu söylem, dini tarih yazımını nötr bir bilgi üretimi olmaktan çıkarıp, iktidarın kendi geçmişini meşrulaştırdığı bir epistemik pratiğe dönüştürmektedir. Sonuçta, Süryani ve Nasturi tarihleri, özneleşme ve direnişin değil, “**itaat ve sadakat**” üzerinden kurulan ulusal hafızanın parçası haline gelmektedir.

Milel ve Nihal dergisinde **Bekir Zakir Çoban** tarafından kaleme alınan 2013 tarihli değerlendirme yazısı [56], görünüşte Aziz Suryal Atiya, Gorgis David Malik ve Ahmet Türkan’ın eserlerini tanıtmayı amaçlasa da; metnin söylemsel yapısı esasen Türkiye Cumhuriyeti’nin resmî tarih anlatısını yeniden üretmektedir. Yazı, Doğu Hristiyanlığı ve Süryani tarihi üzerine yapılan çalışmaları “**yerli-millî**” bilgi çerçevesi içinde değerlendirerek, dinî ve kültürel öznellikleri devletin ideolojik sınırları içine hapsetmektedir. Özellikle Süryaniler ve Katolik misyonerliği konularında kullanılan dil, akademik mesafeden çok **bürokratik denetim mantığına** yakındır: Süryani kilisesi “**sadık cemaat**”, Batılı misyonerlik “**dış tehdit**”, Osmanlı arşivi ise “**doğru bilginin garantörü**” olarak sunulmaktadır. Bu yaklaşım, eleştirilen eserlerdeki mezhepsel öznelliği sorgulamak yerine, ulus-devletin epistemik üstünlüğünü yeniden üretmektedir. Değerlendirme yazısı, bilginin kendisini

tarafsız bir analiz aracı olarak değil, devletin tarihsel meşruiyetini pekiştiren bir **ideolojik filtre** olarak konumlandırır. Bu anlamda metin, akademik eleştiri kisvesi altında, Türkiye’deki din tarihi çalışmalarında hâkim olan resmî söylemin epistemolojik sınırlarını yeniden çizmekte: kilise ve misyonerlik yalnızca **“kontrol edilebilir kültürel alanlar”** olarak tanımlanmakta; dinî öznellik ise siyasetin gölgesinde silinmektedir.

Ramazan Erhan Güllü’nün **“II. Abdülhamit Dönemi’nde Meydana Gelen Ermeni İsyanları Karşısında Süryaniler ve Süryani Patrikhanesi”** (2019) başlıklı makalesi [59], yüzeyde tarihsel bir olay analizi gibi görünse de, yapısal olarak Osmanlı Devleti’nin resmi tarih söylemini yeniden üretir. Güllü’nün yaklaşımı, Süryani Patrikhanesi’nin tarihsel pozisyonunu kendi teolojik ve toplumsal özneliği içinde anlamaya yönelmek yerine, devletin “sadakat” ve “asayiş” mantığına tabi kılmaktadır. Süryaniler, burada kendi inançsal ve kültürel ajandalarıyla değil, **“Ermeni komitacılığına karşı Osmanlı’ya bağlılık”** ölçütüyle değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede çalışma, Süryani tarihini bağımsız bir dinî-toplumsal varoluş biçimi olarak değil, Osmanlı idari mekanizmasının güvenlik siyasetinin uzantısı olarak kurgulamaktadır. Güllü’nün dili, tarafsızlık maskesi altında milliyetçi-otoriter bir epistemoloji üretmekte: **“sadık tebaa”** ile **“isyancı unsur”** arasındaki dikotomi, Hristiyan toplulukların tarihini iktidarın meşruiyet söylemine hapsetmektedir. Makale, belgelerin analitik çözümünü değil, devletin arşivini tarihsel hakikatin tek kaynağı olarak yücelten bir tür **arşiv fetişizmi** sergilemektedir. Bu durum, bilgi üretimini nesnel tarihçilikten ziyade **disipliner bir iktidar pratiğine** dönüştürmekte: Süryani Patrikhanesi’nin **“itaatkâr”** olarak sunulması, Osmanlı yönetiminin dini alan üzerindeki kontrolünü doğal ve meşru göstermektedir.

Mehmet Alparslan Küçük’ün **“Türkiye’nin Turistik Dinî Mekânlarına Bir Örnek: Süryani Dinî Merkezleri”** (2019) başlıklı makalesi [57], Süryani dini merkezlerini bilimsel inceleme konusu yapmak yerine, **devletin kültürel vitrinine yerleştiren ideolojik bir tanıtım metni** işlevi görmektedir. “İnanç turizmi” kavramı, dini mekânların kutsal anlamını boşaltarak onları **piyasa değeri ve ulusal imaj üretimi** için araçsallaştırır. Süryanilik, bu anlatıda teolojik derinliği silinmiş, folklorik bir süs unsuruna indirgenmiştir. Çalışma, kültürel çoğulculuğu teşvik etmekten çok, **asimilasyoncu kültürel milliyetçiliği** akademik dille yeniden üretmektedir.

Bu metinlerin tümünde dikkat çeken ortak nokta, Süryani dini alanının **siyasetleştirilmesi**dir. Teoloji, bürokratik kategorilerle; kimlik, **“sadakat”** ve **“hoşgörü”** metaforlarıyla çerçevelenmektedir. Bu söylem “hakikati üreten bir iktidar tekniği” olarak çalışmakta: **dinî bilgi, iktidarın tanıdığı sınırlar içinde** dolaşabilmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye üniversitelerinde üretilen din/kilise temalı Süryani çalışmaları, görünürde diyalog ve kültürel miras üzerine kurulu olsa da, özünde **resmî ideolojinin dinsel alanı denetleyen epistemik mimarisini** yeniden üretmektedir. Süryani kilisesi, bir inanç topluluğu olmaktan çok, devletle uyum içinde **“makbul azınlık dini”**nin kurumsal modeli olarak temsil edilmektedir. Said’in “temsilde iktidar” [7] vurgusuyla okunduğunda, bu metinler bilgi değil, bir **meşruiyet söylemi** üretmektedir. Dolayısıyla akademik söylem, dini çoğulculuğu savunmaktan ziyade; **farkı yönetilebilir kılmanın teolojik biçimini** inşa etmektedir.

5.5. Travmanın Sessizleştirilmesi ve Akademik Rasyonalizasyon

Türkiye üniversitelerinde 1915 ve sonrasındaki Süryani soykırımı (Seyfo) üzerine yapılan çalışmalar, akademik üretimin en derin **sessizlik alanlarından birini** oluşturmaktadır. Bu alan, yalnızca politik bir tabu değil, aynı zamanda **epistemolojik bir susturma rejiminin** de göstergesidir. Bilgi/iktidar diyalektiği açısından Seyfo’ya dair sessizlik bir “yokluk” değil; **bilginin sistematik biçimde yasaklanmış** bir üretim biçimidir. Burada susturulan şey unutulmaz; tam tersine, **iktidarın kendi varlığını en açık biçimde görünür kıldığı alana** dönüşür.

İncelenen on çalışma kolektif biçimde, travmatik geçmişin inkârı değilse bile **rasyonalizasyonu** üzerinden işleyen bir söylemi temsil etmektedir. Bu metinlerde “Seyfo” kelimesi neredeyse hiç kullanılmaz; bunun yerine “1915 olayları”, “tehcir”, “isyanlar”, “devletin güvenlik politikaları” gibi bürokratik terimler tercih edilir. Bu dilsel strateji, **iktidarın “doğruyu söyleme hakkını” tekelinde tuttuğu bir hakikat rejiminin** sonucudur.

Bu literatürün büyük kısmı, **devleti fail değil, mağdur** konumuna yerleştiren bir savunma söylemi içinde şekillenmektedir. **1915 Olayları** başlıklı resmî derleme[72], daha girişinde “**Türkiye karşıtı anlatılar**” ifadesini kullanarak, tarihsel şiddeti bir “dış komplonun ürünü” olarak yeniden tanımlar (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2021). Bu yaklaşım, eski oryantalizmin tersine çevrilmiş bir biçimdir. Artık Doğu’yu anlatan Batı değil, Türkiye’dir; ama Türkiye bunu, Batı’nın yanlış anlattığını söyleyip kendi tarihini yeniden yazarak yapar. Böylece Seyfo bir toplumsal felaket olmaktan çıkar, **ulusal itibarı savunmanın bir aracı** hâline gelir. Tarih ise gerçeğiyle yüzleşmenin değil, **devleti haklı gösterme çabasının** dili olur.

Erdoğan’ın bildirisi (2023), “Asurî soykırımı”nı [75] ”sözde iddia” olarak niteleyip akademik düzlemde incelediğini ileri sürse de metodolojik ve söylemsel düzeyde ciddi sorunlar taşımaktadır. Öncelikle, çalışmanın giriş kısmı “Ermeni diasporasının asılsız soykırım iddiaları”nı bir norm olarak kabul etmiş ve Süryani iddialarını buna eklemiş bir **alt kategori** gibi sunmuştur. Bu yaklaşım, soykırım kavramının tarihsel ve uluslararası hukuk bağlamındaki tanımına dair derinliksiz bir indirgemeye işaret eder. Metin boyunca kullanılan dil, Süryani diasporasını “**Türkiye’ye karşı lobi faaliyeti yürüten**” bir aktör olarak kodlamaktadır; bu da Süryani halkının tarihsel öznelliğini bastırıp, “**itaat etmeyen unsur**” retoriğiyle damgalamaktadır. Ayrıca çalışmada, sözlü tarih ve diaspora belleğiyle ortaya çıkan anlatılar “**belgesiz**” olarak değerlendiriliyor ama aynı zamanda devlete ait arşiv belgeleri “**kesin gerçek**”miş gibi sunuluyor. Bu tutarsızlık, arşiv merkezli tarih anlayışının, iktidarın bakışını koruyan bir bilgi düzenini yeniden üretmesine yol açmaktadır. Sonuçta Erdoğan’ın çalışması, tarihi Süryanilerin yaşadığı deneyimlerden değil, ulus-devletin kırılma anlarını ve ideolojik savunusunu güçlendiren bir dilden okumaktadır.

Hüseyin Kurt’un **Dr. Reşid Bey’in Diyarbakir Vilayetindeki Rolü** (2021) çalışması [77], görünürde Dr. Reşid Bey’in Ermeni tehcirindeki yerel sorumluluğunu arşiv belgeleriyle ortaya koymayı hedeflese de; metin derinlemesine incelendiğinde **devlet merkezli bir tarihsel meşrulaştırma pratiğinin** izleri belirgindir. Araştırma, İttihatçı bürokrasinin karar alma mekanizmalarını eleştirel biçimde sorgulamak yerine, Reşid Bey’i “yetki aşımı yapan ama düzeni sağlamaya çalışan” bir figür olarak resmederek, yapısal şiddeti bireysel “aşırılıklara” indirgemektedir. Böylece soykırımsal sürecin sistemik niteliği örtülerek, **suçun kurumsal doğası kişisel psikolojiye indirgenmektedir**.

Metnin tamamında Osmanlı arşiv belgeleri “**tekil hakikat deposu**” gibi yüceltilirken, tanıklık, sözlü tarih ve karşıt kaynaklar sistematik biçimde dışlanmaktadır. Bu arşiv-fetişist yaklaşım, iktidarın kendi suç kayıtlarını “bilimsel belge”ye dönüştürmekte; tarihçilik, etik bir yüzleşmeden çok, **devletin özürsüzlüğünü üreten bir epistemolojik alana** dönüşmektedir. Kurt’un anlatısı, görünürde eleştirel bir tonu benimsese de, “merkezi idare – taşra uygulamaları” ayrımı üzerinden modern Türk tarihçiliğinin en klasik savunusunu yeniden üretmektedir: “**Katliamlar yerel taşkınlık, devletin iradesi ise düzen**” olarak sunulmaktadır. Bu söylem, sadece tarihsel değil, **politik olarak da sorumluluktan kaçışın akademik biçimi** olmaktadır.

Kaya’nın *Simko Ağa İsyanı* (2017) üzerine incelemesi [74] ise Süryani ve Kürt halklarını açıkça “**güvenlik riski**” ve “**düzene tehdit**” olarak kodlamaktadır. Bu söylem, ulusal tarihin ötekileştirici mantığını çıplak biçimde ortaya koymakta: **azınlık, failin değil, tehdidin adı haline gelmektedir**. Böylece tarih yazımı, gerçeği araştıran bir alan olmaktan çıkıp, **devletin şiddetini rasyonelleştiren bir savunma doktrinine** dönüşmektedir.

Hasan Kutlu’nun (2007) tezi, **Şark İstiklal Mahkemesi**’ni [71] inceleme iddiasında olsa da, devletin “asayiş” ve “düzen” söylemini tarihsel hakikat olarak yeniden üretmektedir. Çalışma, Takrir-i Sükûn Kanunu’nu politik baskı ve etnik tasfiye aracı olarak değil, **meşru devlet refleksi** olarak sunmaktadır. Bu yaklaşım, Cumhuriyet’in erken dönemindeki şiddet mekanizmalarını sorgulamak yerine **meşrulaştırmakta**; böylece

Süryaniler gibi marjinal grupların yaşadığı sistematik dışlanma ve bastırma biçimlerini görünmez kılmaktadır. Tez, tarihsel yüzleşme değil, **resmî inkârın akademik versiyonu** olarak işlev görmektedir. Bu söylemde **hafıza, yüzleşilmesi gereken bir geçmiş değil, bastırılması gereken bir tehdit** haline gelmektedir.

Evren Küçük'ün **“İsveç ve Ermeni Meselesi (2010–2015)”** başlıklı [70] makalesi, akademik nesnellik iddiasına rağmen, Ermeni ve Süryani soykırımı çalışmalarını **“diaspora propagandası”** olarak nitelendirmekte; dolayısıyla tarihsel şiddeti araştırmak yerine **devletin savunusuna dönüşen bir siyasal retorik** üretmektedir. **“Seyfo miti”, “sözde soykırım”, “Türkiye karşıtı lobiler”** gibi ifadelerle, hem terminolojik hem de etik olarak bilimsel ölçütleri ihlal etmektedir.

Bu tür bir yaklaşım, arşiv ve diplomatik kaynakları **“karşı propaganda”** işleviyle kullanarak **fail konumunu görünmezleştirir**, mağduriyet anlatılarını ise küçümseyerek **epistemik şiddet** üretir. Çalışma, özellikle Süryani ve Pontus Rum topluluklarına dair bölümlerde, Osmanlı sonrası şiddeti **“güvenlik refleksi”** ya da **“diasporanın kurgusu”** düzeyine indirgemektedir. Bu, modern Türkiye'nin hafıza siyasetini yeniden üreten **akademik milliyetçilik** biçimidir. Sonuç olarak, Küçük'ün makalesi bilimsel bir katkı olmaktan ziyade, **soykırımın inkârını akademik dil içinde meşrulaştıran** bir söylem örneğidir. Bu yönüyle, tarihsel adalet ve yüzleşme yerine, resmi anlatının duvarlarını kalınlaştıran bir **disipliner ideoloji metni** olarak değerlendirilmelidir.

Bu söylemsel alanın en çarpıcı sonucu, akademik üretimin **etik bir yüzleşme zemini** olmaktan çıkıp, **devletin kendini aklama aracına** dönüşmesidir. Araştırmalar, geçmişle hesaplaşmak yerine, ulusal anlatının meşruiyetini yeniden kuran bir savunma refleksiyle kaleme alınmaktadır. Böylece akademi, travmayı anlamaya değil, **inkârı rasyonelleştirmeye** hizmet etmektedir. “Bilimsel tarafsızlık” iddiası altında yürütülen bu üretim, aslında **devletin söylemsel sınırlarını koruyan bir bilgi disiplini** oluşturmaktadır. Sonuçta akademik alan, gerçeği araştıran değil, **devleti temize çıkaran bir bilgi rejiminin ideolojik uzantısı** haline gelmektedir.

Türkiye’de soykırım, tarihsel bir olgu olmaktan çıkarılarak “millî onur”un dokunulmaz alanına taşınmıştır. Böylece tarih, bilgi üretiminin değil, **ideolojik savununun** sahasına dönüşmüştür. Tarih yazımı artık geçmişî anlamak için değil, **devleti temize çıkarmak** için işlemekte; bilgi, etik bir yüzleşmenin değil, politik bir meşruiyet mühendisliğinin aracına dönüşmüştür.

Bu bağlamda Seyfo üzerine üretilen akademik metinler, inkârı açıkça savunmasalar da, **inkârın dilini rasyonelleştirirler**. Travma, burada konuşulmaz hale getirilmez; tersine, **söylemsel olarak yeniden biçimlendirilir**, açıklanabilir, hatta haklılaştırılabilir kılınır. Akademi böylece, geçmişî sorgulamak yerine, **geçmişin konuşabileceği sınırları** tayin eder.

Bir başka ifadeyle, temsil artık bilgi değildir; **iktidarın kendi vicdanını aklama biçimidir**. Bu sessizlik, bir unutmama hali değil, **bilinçli bir bastırmanın kurumsallaşmasıdır**. Dışlanmış toplulukların hafızası, devletin epistemik düzeninde yer bulamayacak şekilde susturulur. Böylelikle bilgi, adaletin aracı olmaktan çıkar; **egemenliğin en rafine tahakküm biçimine** dönüşür.

5.6. Diasporik Karşı-Anlatılar ve Epistemik Direniş

Süryani diasporası üzerine yapılan akademik çalışmalar, Türkiye’deki Süryani araştırmalarının en az incelenmiş, fakat en yüksek dönüştürücü potansiyeli barındıran alanıdır. Bu metinler yüzeysel kültürel kimlik, göç ve aidiyet temalarına odaklanır; ancak yakından bakıldığında diaspora deneyimi, yalnızca bir “göç olgusu” değil; **bilgiye ve tarihe dair egemen anlatılara karşı geliştirilen bir düşünsel direniş alanı** olarak belirmektedir.

Diaspora, devletin tanımladığı “meşru bilgi” sınırlarının ötesinde, **alternatif anlam üretimlerinin** ve **hafıza politikalarının** doğduğu yerdir. Bu alan, resmi tarih tarafından susturulan seslerin yeniden dolaşıma girdiği, hakikatin merkezden değil, **çeperden kurulduğu** bir karşı-mekân işlevi görmektedir.

İncelenen on çalışma Süryani diasporasının kimlik oluşumunu dil ve aidiyet üzerinden ele alırken, temsil düzeyinde önemli bir fark yaratmaktadır: Türkiye’de **Süryaniler hakkında** konuşulur; diaspora çalışmalarında ise **Süryaniler kendi adlarına konuşur**. Ancak bu karşı-anlatılar bile çoğu zaman Türkiye akademisinin düşünsel sınırlarını aşamaz; diaspora, politik bir özneleşme alanı olarak değil, “kültürel nostalji” ya da “uyum sorunu” gibi dar ve zararsız çerçeveler içinde tutulur.

Hüseyin Çalışkan’ın **“İsveç’teki Süryani Toplumunun Temel Sorunları ve Türkiye ile İlişkileri”** (2014) başlıklı [85] tezi, yüzeyde bir diaspora incelemesi gibi görünse de özünde **Türkiye Cumhuriyeti’nin Süryani diasporasına yönelik sistematik yönlendirme ve kontrol stratejisinin bürokratik bir manifestosudur**. Metin, araştırmacı bağımsızlığından yoksun; devletçi bir bakışın, azınlıklar üzerindeki **yumuşak güç (soft power)** mekanizmalarını meşrulaştırma aracıdır.

Tezde Süryaniler, tarihsel soykırım bağlamı (Seyfo) içinde özne değil, “sadık vatandaş” olarak yeniden tanımlanmaktadır. Seyfo’ya yalnızca terminolojik bir dipnot düzeyinde değinilmesi - ve ardından hızla “devlete bağlılık” vurgusuna geçilmesi- **inkârın akademik biçimidir**. Çalışma, Süryanilerin kendi tarihsel travmalarını dile getirme hakkını **“devletle uyumlu kimlik”** kriterine bağlayarak, soykırım sonrası kuşakların politik varlığını depolitize etmektedir.

İsveç’teki Süryaniler ise burada özerk bir diaspora olarak değil, Türkiye’nin dış politika aparatının uzantısı gibi sunulmaktadır. YTB (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı)’nın “diasporayla ilişkiler” vizyonu, araştırmacının ana eksenine dönüştürülerek devletin denizaşırı yurttaşlar üzerindeki hegemonik denetimi teorileştirilmektedir. Bu, yalnızca bir akademik analiz değil, doğrudan bir devlet müdahalesinin ideolojik zemini.

Sonuçta bu tez, Süryanilerin diasporik öznesini görünmez kılmakta; kimliklerini bir “Türkiye mozaiki”nde eritmekte ve Süryani halkının politik ve tarihsel bağlamını sistematik biçimde silmektedir. **Bu metin, bilgi üretimi değil, gözetim ve yönlendirme pratiğidir** — diasporayı devletin nüfuz alanına yeniden dâhil etme projesinin akademik kisveye bürünmüş halidir.

Yelda Tutar Serter’in (2017) **Kültürel Kimlik İnşasına Bir Örnek: Süryani Diasporası** başlıklı [84] tezi, önceki çalışmaların aksine, diaspora kimliğini sabit bir aidiyet olarak değil, sürekli yeniden tanımlanan ve müzakere edilen dinamik bir alan olarak ele almaktadır. Bu yaklaşım, Süryani kimliğini tek bir ulusal ya da dini kategoriye indirgememesi bakımından önemli bir açılım sunmaktadır.

Ancak Serter’in çalışması, eleştirel bir eşiğe geldiğinde durur: diaspora, burada **siyasi bir özneleşme ve direniş mekânı** olarak değil, **kültürel çeşitliliğin zararsız bir örneği** olarak temsil edilir. Başka bir deyişle, diaspora topluluklarının devlet ve kimlik politikalarına karşı geliştirdiği eleştirel potansiyel, “kültürel renk” söylemiyle yumuşatılır. Bu durum, çalışmayı devlete karşı bir sorgulama hattı kurmaktan alıkoymakta; aksine, “çoğulculuk” retoriği içinde **resmî söylemin yeni bir biçimde yeniden üretildiği** bir çerçeveye hapsetmektedir. Bu yaklaşım, eleştirel bir söylemi mümkün kılmak yerine, farklılığın kontrol altında tutulduğu bir temsiliyet biçimini pekiştirmektedir.

Mustafa Berkay Aydın’ın (2019) **İsveç’te Yaşayan Türkiye Kökenli Gençlerin Türkiye Algıları** başlıklı [83] tezi, Süryani gençliğinin anavatanla ilişkisini **“algı yönetimi”** ve **“toplumsal uyum”** kavramları üzerinden incelemektedir. Ancak bu kavramsal çerçeve, diasporayı politik bir özne olarak değil, uyum sağlanması gereken bir **“hedef kitle”** olarak konumlandırmaktadır. Genç Süryaniler, kimliklerini tartışan veya dönüştüren bireyler olarak değil; kimlikleri **ölçülen, tanımlanan ve yönetilen** nesneler olarak temsil edilmektedir.

Bu yaklaşım, diasporik deneyimi kültürel bir “adaptasyon süreci”ne indirirken, onun içerdiği eleştirel potansiyeli - yani ulus-devlet kimliğini sorgulama ve yeni aidiyet biçimleri yaratma kapasitesini - görünmez kılmaktadır. Sonuçta farklı olan gerçekten konuşmaz; onun yerine, merkezî söylem onun adına konuşmayı sürdürür. **Diaspora böylece, özerk bir kimlik alanı olmaktan çıkmakta; ulusal merkezin kendi meşruiyetini test ettiği bir laboratuvara dönüşmektedir.**

Çalışmaların genelinde dikkat çeken bir eğilim, diaspora anlatılarını **devlet merkezli epistemolojinin uzantısı** olarak çerçevelemektir. Diasporadaki Süryaniler genellikle “**öz vatanını unutmayan azınlık**” veya “**sadık yurttaş diasporası**” olarak temsil edilmektedir. Bu temsil biçimi, diasporanın politik özneleşme kapasitesini bastırmakta ve onu **kültürel folklorun modern versiyonu** hâline getirmektedir. Oysa diaspora, postkolonyal kuram açısından, **ulus-devletin bilgi sınırlarını ihlal eden** bir konumdur; çünkü bu alan, ulusal hafızanın dışında alternatif tarihsel anlatıların üretilebildiği bir epistemik zemin sağlamaktadır.

Söz konusu metinlerin büyük çoğunluğunda, diaspora deneyiminin **travma sonrası hafıza politikaları** bağlamında ele alınmadığı görülmektedir. Diaspora anlatılarında Seyfo veya 1915 travması ya tamamen sessizdir ya da “tartışmalı geçmiş” ifadesiyle nötralize edilmektedir. Soykırım konuşulmaz, ama yok da edilmez; yalnızca **temsili denetlenir**.

Yine de diaspora literatürü, diğer kategorilerdeki metinlerden farklı olarak **direnç potansiyeli** taşımaktadır. Diaspora topluluklarının kendi medyaları, kiliseleri ve kültürel dernekleri aracılığıyla ürettiği karşı-anlatılar, resmi tarihin dışında alternatif bir bilgi alanı yaratmaktadır. Bu alan, merkez dışında kalan toplulukların **kendi seslerini duyurabildiği**, ancak **merkez tarafından hâlâ gerçekten dinlenmediği** bir bilgi çevresini temsil etmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’de Süryani diasporası üzerine yapılan akademik çalışmalar hâlâ sınırlı bir alanda seyretse de, içinde bastırılmış bir direniş potansiyeli taşımaktadır. Diaspora, “unutulmayan geçmişin” ve “yazılamayan tarihin” belleğini koruyan bir alan olarak, merkezî tarih anlatısına meydan okuma imkânı barındırmaktadır. Ancak bu potansiyel, çoğu zaman devletin bilgi ve temsil politikaları tarafından sınırlanmaktadır.

Ankara merkezli diplomatik ve kültürel stratejiler, diasporayı dışsal bir tehdit olarak değil, “**kontrol edilmesi gereken ulusötesi cemaat**” olarak kavramaktadır. Bu bağlamda, **kilise hiyerarşileri, vakıf ve dernek ağları, diasporik medya organları** ve özellikle **seçkin aile-sülale yapıları** (literatürde “transnasyonal elit ağları” veya “cemaat aracı sınıfı” olarak adlandırılır) devletin **yumuşak denetim mekanizmaları** hâline gelmektedir. Bu aktörler, her ne kadar kültürel temsilin taşıyıcıları gibi görünseler de, fiilen merkezin bilgi akışını kontrol ettiği ve diaspora içindeki siyasal söylemi yönlendirdiği araçlara dönüşme potansiyeli taşırlar.

6. Süryani Çalışmalarında Bilgi, Devlet ve Sessizlik

Türkiye’de Süryaniler üzerine yapılan akademik üretim, görünürde bilgi üretimi olarak işlese de, derininde devlet merkezli bir bilgi rejiminin izlerini taşımaktadır. Bilgi burada nötr değildir; hangi konuların tartışılabileceği, hangi kaynakların “meşru” sayılacağı, kimlerin konuşabileceği ve kimlerin sessiz kalacağı, iktidar tarafından önceden belirlenmiştir. Böylece akademi, eleştirel düşüncenin alanı olmaktan çıkarak, devletin kendi hakikatini yeniden ürettiği bir ideolojik düzeneğe dönüşmektedir.

Süryani çalışmaları bu düzenek içinde “öteki hakkında bilgi” üretmekten çok, “ötekiyi tanımlayarak ehlileştiren” bir söylem alanı yaratmaktadır. Çoğulculuk veya kültürel zenginlik gibi kavramlar, kapsayıcı görünmelerine rağmen, azınlığı politik öznellikten arındıran bir temsil stratejisine dönüşmektedir. Süryani kimliği bu söylemde, “sadık vatandaş” ya da “kadim kültürün zararsız hatırası” biçiminde yeniden inşa edilmektedir. Görünürlük, bu anlamda bir tanınma değil; denetlenebilir bir varoluş biçimi olmaktadır.

Benzer bir mekanizma, tarih ve din temalı çalışmalarda da işlemektedir. Süryani geçmişi, toplumsal direniş ve travma alanlarından soyutlanarak “kültürel miras”a indirgenmektedir. Bu söylem, tarihsel şiddeti

unutturmaz; onu bürokratik bir dile çevirerek rasyonalize eder. “Sözde soykırım” gibi ifadeler, yalnızca politik bir reddiye değil, aynı zamanda travmayı bilimsel bir nesneye dönüştürme biçimidir. Böylece akademi, yaşanan şiddeti anlamaya değil, meşrulaştırmaya hizmet eden bir alan haline gelir.

Üniversite bu bağlamda, bilgi üreten bir kurumdan çok, iktidarın entelektüel yüzü olarak işlemektedir. Bilgi, burada sorgulamanın değil, rızanın aracıdır. Süryaniler üzerine yazılan her metin, yalnızca bir akademik analiz değil, kimin adına konuşulduğunu belirleyen bir politik beyan niteliği taşımaktadır. Sessizlik de bu bağlamda bir unutmaya değil, bilginin sınırlarını çizen bilinçli bir tercihtir: neyin söylenebileceğine dair görünmez bir sansür hattı.

Diaspora çalışmaları ise bu sessizliğin dışına çıkma potansiyeli taşımaktadır. Türkiye’de azınlık halkların politik olarak konuşmadığı yerde, diaspora hafızası konuşur. Süryani diasporası, merkezin belirlediği sınırların dışında kendi hikâyesini kurar; unutulmuş tanıklıkları yeniden görünür kılar. Ancak Türkiye’deki akademik üretim, bu karşı-anlatıları genellikle kültürel nostaljiye indirgemektedir. Diaspora, “anavatanını unutmayan topluluk” olarak tanımlanmakta; böylece politik bir özne olarak değil, duygusal bir hatıra topluluğuna dönüştürülmektedir.

Türkiye’deki akademik söylem, Süryanileri çoğunlukla “sadık tebaa” ya da “folklorik unsur” olarak konumlandırırken; İsveç ve Almanya’daki Süryani çalışmaları, aynı tarihi “**tanıklık**” ve “**adalet**” kavramları üzerinden yeniden kurmaktadır. Özellikle İsveç’teki Seyfo literatürü, 1915 travmasını akademik meşruiyet kazandırarak araştırma konusu haline getirmiştir. Buna karşılık Türkiye’de “Seyfo” kelimesi dahi çoğu zaman “sözde soykırım” ya da “tartışmalı olaylar” biçiminde nötralize edilmiştir. Bu karşıtlık, Ahıska’nın [14] “içsel oryantalizm” kavramının somut bir örneğidir: Türkiye, Batı’nın ötekileştirici bakışını kendi içindeki azınlıklara yönelterek, onların hafızasını kontrol edilebilir bir söyleme hapseder.

Sonuç olarak, Türkiye’deki Süryani çalışmaları, bir halk hakkında bilgi üretmekten çok, **bilginin kimin için üretileceğini belirleyen iktidar ilişkilerini açığa çıkarmaktadır**. Akademik söylem, görünürde çoğulcu bir dil kullansa da, bu dilin yapısı iktidarın sınırlarını korumaktadır. Gerçek anlamda eleştirel bir Süryani çalışması, bu sınırların dışında, bastırılmış hafızanın içinden konuştuğu anda mümkün olur. Çünkü bilgi, ancak sessizliğin içinden yeniden kurulduğunda özgürleşir.

7. Eleştirinin Ötesine Geçmek

Türkiye’deki akademik yapı, bilginin üretildiği değil, devlet ideolojisinin meşrulaştırıldığı bir alandır. Bu çalışma, Süryaniler üzerine yapılan akademik üretimin bilgi, iktidar ve temsil eksenlerinde nasıl biçimlendiğini ortaya koyarak, bilginin tarafsız değil, siyasal olarak yönlendirilmiş bir pratik olduğunu göstermiştir.

2000’lerden itibaren yaşanan ilgi artışı, salt akademik meraktan değil; azınlık politikaları, güvenlik stratejileri ve uluslararası imaj yönetimi gibi siyasal süreçlerden beslenmiştir. Üniversiteler, azınlıkların “kontrollü temsili”ni üreten bilgi merkezlerine dönüşmüş; Süryani çalışmaları bu mekanizmanın en görünür laboratuvarlarından biri hâline gelmiştir. Bu durum yalnızca Süryani toplumunun tarihsel ve kültürel varlığını daraltmakla kalmamış, Türkiye akademisinin düşünsel çoğulluğunu da zayıflatmıştır. Resmî ideoloji sınırlarında üretilen metinler, bilgiyi temsil alanı olmaktan çıkarak itaat aracına dönüştürmüştür. Böylece akademi, eleştirel düşüncenin değil, devletin bilgi aygıtının bir uzantısı hâline gelmiştir. Süryani tarihi, travma ve diaspora temaları, “ulusal güvenlik”, “kültürel miras” ve “yerlilik” gibi söylemler içinde ehlileştirilmiş; eleştirel bilgi, teknik bilgiye indirgenmiştir. Bu nedenle Türkiye’deki Süryani çalışmaları, yalnızca bir azınlık araştırması değil, bilginin siyasal işleyişini görünür kılan bir ayna işlevi görmektedir.

7.1. Yöntem, Sorumluluk ve Ortak Tarih

Eleştirinin ötesine geçmek, yalnızca daha fazla çalışma yapmakla değil, araştırma yapma biçimini kökten dönüştürmekle mümkündür. Türkiye'deki Süryani araştırmaları, büyük ölçüde yukarıdan aşağıya işleyen arşiv merkezli bilgi üretimine dayanmakta; bu model, topluluğun kendi sesini duyurma imkânını sınırlamaktadır. Gerçek bir dönüşüm, **sözlü tarih, eleştirel etnografi ve karşı-arşiv** gibi yöntemlerle mümkündür. Bu yaklaşımlar, susturulmuş deneyimleri merkeze alarak bilgi hiyerarşisini tersine çevirir ve tarihi yukarıdan değil, aşağıdan kurar.

Bu dönüşüm yalnızca metodolojik değil, aynı zamanda etik ve politik bir duruş gerektirir. **Akademinin görevi, devletin çıkarlarını meşrulaştırmak değil; bu çıkarların bilgi üzerindeki etkisini sorgulamaktır.** Gerçek anlamda eleştirel araştırma, iktidarın dilini yineleyen değil, onu çözen ve dönüştüren bir pratiktir. Bu nedenle akademi, tarafsızlık iddiası yerine eleştirel sorumluluğu esas almalıdır.

Süryani tarihi, Türkiye'nin bastırılmış hafızasında yankılanan en derin kırılmalardan biridir. Bu tarih, yalnızca bir azınlığın değil, modern Türkiye'nin hakikat rejiminin nasıl kurulduğunu, kimleri konuşturup kimleri susturduğunu gösteren bir aynadır. Eleştirel Süryani çalışmaları, arşivlerdeki sessizlikleri doldurmakla değil, o sessizliği üreten iktidar biçimlerini ifşa etmekle anlam kazanır.

Not: Bu çalışmada kaynak gösterimi, tekrar eden atıflarda aynı numarayı koruyan sıralı referans sistemi (Vancouver stili) esas alınmıştır.

Kaynakça

- [1] Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972–1977*. New York: Pantheon Books.
- [2] Said, E.W. (1998) *Oryantalizm*. Çev. Nezi̇h Uzel. İstanbul: İrfan Yayınevi.
- [3] Hall, S. (Ed.). (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. Sage Publications, Inc; Open University Press.
- [4] Spivak, G. C. (1988). *Can the Subaltern Speak?* In C. Nelson, & L. Grossberg (Eds.), *Marxism and the Interpretation of Culture*. Urbana/Chicago: University of Illinois Press.
- [5] Fairclough, N. (2010). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315834368>
- [6] Fairclough, N. (2003) *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.
- [7] Said, E.W. (1994) *Culture and Imperialism*. New York: Vintage Books, a division of Random House, Inc.
- [8] Foucault, M. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. New York: Pantheon.
- [9] Bhabha, H.K. (2004) *The Location of Culture*. 2nd ed. London: Routledge.
- [10] Hutchinson, J. (1987) *The Dynamics of Cultural Nationalism: The Gaelic Revival and the Creation of the Irish Nation State*. London: Allen & Unwin.
- [11] Anderson, B. (1993) *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*. Çev. İskender Savaşır. İstanbul: Metis Yayınları.
- [12] Bora, T. (2017) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Kemalizm*. 9. baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- [13] Özyürek, E. (2006) *Nostalgia for the Modern: State Secularism and Everyday Politics in Turkey*. Durham, NC: Duke University Press.
- [14] Ahiska, M. (2003) ‘Occidentalism: The Historical Fantasy of the Modern’, *South Atlantic Quarterly*, 102(2/3), pp. 351-379.
- [15] Chatterjee, P. (1993) *The Nation and Its Fragments: Colonial and Postcolonial Histories*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- [16] Fanon, F. (1963) *The Wretched of the Earth*. Translated by Constance Farrington. Preface by Jean-Paul Sartre. New York: Grove Press.
- [17] Bardakçı, M., Freyberg-Inan, A., Giesel, C., & Leisse, O. (2017) *Religious Minorities in Turkey: Alevi, Armenians, and Syriacs and the Struggle to Desecuritize Religious Freedom*. London: Routledge.
- [18] Kafesoğlu, İ. (2024) *Türk-İslâm Sentezi*. 9. baskı. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- [19] Ersanlı, B. (2015) *İktidar ve Tarih: Türkiye’de “Resmî Tarih” Tezinin Oluşumu (1929-1937)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- [20] Kurban, D. (2007) *A Quest for Equality: Minorities in Turkey*. London: Minority Rights Group International.

Tarih Bölümü Kaynakları

- [21] Yılmaz, A. (2015) ‘Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminde Nasturi Ayaklanmaları’, *Tarih Okulu Dergisi (Journal of History School)*, 8(21), pp. 107–129. doi: 10.14225/Joh713.
- [22] Erdoğan, H. (2013) *20. Yüzyılın İlk Yarısında Türkiye’deki Süryaniler*. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Kayseri.
- [23] Dilek, A. (2013) *Antakya ve Tüm Doğu Süryani Ortodoks Patrikliği: Tarihsel Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- [24] Erdoğan, H. (2021) *Atatürk ve Süryaniler*. 9. Uluslararası Atatürk Kongresi Bildiriler Kitabı. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, ss. 1–22.
- DOL: <https://doi.org/10.51824/978-975-17-4794-5.38>.

- [25] Kurtcephe, İ. (1993) 'Birinci Dünya Savaşında Bir Süryani Ayaklanması', OTAM: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, 4(4), 1 Mayıs.
DOI: https://doi.org/10.1501/OTAM_0000000356.
- [26] Tutar Serter, Y. (2016) 'Türklerin Küçük Kardeşleri: Süryaniler (Sorunlar-Beklentiler) [Little Brothers of Turkish: Syriacs (Problems-Expectations)]', Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research), 9(45), Ağustos, ss. 57-78.
- [27] Albayrak, K. (2011) 'Günümüz Ortadoğu Coğrafyasında Süryaniler', Ortadoğu Yıllığı (Middle East Yearbook), ss. 615-632. Sakarya: ORMER Yayınları.
- [28] Dinçel, Y. (2020) 'Stratejik İstihbarat Kapsamında Nasturi İsyanlarının Değerlendirilmesi [Assessment of the Nestorian Revolts within the Scope of Strategic Intelligence]', Güvenlik Stratejileri Dergisi (Journal of Security Strategies), 16(36), ss. 75-108.
- [29] Şenoğlu, M. (2015) Nesturi İsyanı ve Musul Sorununa Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul.
- [30] Bayburt, D. (2010). Milli Mücadele Dönemi'nde Süryaniler [Assyrians in The National Struggle Period]. Akademik Bakış Dergisi, 3(6), Yaz 2010.
- [31] Sofuoğlu, E. & Akvarup, İ. N. (2012). Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi ve Süryaniler [The Millet System and the Assyrians in the Ottoman Empire]. Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries), 7(1), 71-94.
- [32] Özcoşar, İ. (2006) 19. Yüzyılda Mardin Süryanileri. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Kayseri.
- [33] Anzerlioğlu, Y. (1996). Nasturiler ve 1924 Ayaklanması. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Kültür/Kimlik Bölümü Kaynakları

- [34] Kartal, B. (2022) Farklı Kültürlerde Boş Zaman Davranışları: Süryaniler Örnekleme. Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Giresun.
- [35] Küçük, M. (2013) 'Aidiyetin Mekânı: Mardin'de Kimlik ve Mekânın Değişimi [The Space of Belonging: Identity and the Change in Spaces in Mardin]', İdeal Kent, 9 (Mayıs), ss. 114-137. ISSN: 1307-9905.
- [36] Öztürk, A. ve Erdoğan, H. (2013) 'Kadim Süryanilerin 20. Yüzyılda Eğitim, Edebiyat ve İletişim Dili Olarak Türkçeye ve Türk Alfabesine Bakışı', Cumhuriyet International Journal of Education (CIJE), 2(3), Temmuz, ss. 90-98. e-ISSN: 2147-1606.
- [37] Güçlü, A. ve Çakır, H. (2020) 'Süryaniliğin Kadınların Aile Yaşamına Kültürel Yansıması: Midyat Örneği', Fe Dergi: Feminist Eleştiri, 12(2), ss. 103-115. Ankara: Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (KASAUM).
- [38] Almaca, P. (2022) Kültürel Kimliğin Mekânsal Etkileri: Mor Gabriel Süryani Manastırı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı, İç Mimarlık Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- [39] Akbaba Bozok, B. (2009) Mardin Süryani Cemaati Örneğinde Kültürel İfade ve Anlam Üretme Alanı Olarak Ritüeller ve Müzik. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir.
- [40] Doğan, M. A. (2020) 'Mardin'de Süryani Kumaş Baskı-Boyama Sanatı: Şimmeshindi Ailesi Örnekleri Üzerine Bir Değerlendirme', Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Kış Sayısı, Aralık, ss. 611-624.
- [41] Güç, A. (2018) 'Mardinli Süryanilerin Ulus-Aşırı Cemaate Dönüşümü', Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ANARSAN Sempozyumu Özel Sayısı, 11(2), Ekim, ss. 957-975.
- [42] Şimşek, M. ve Yıldız, M. C. (2006) 'Süryani Cemaatinde Kadın Olmak [To Be Woman in Assyrian Community]', Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Fırat University Journal of Social Science), 16(1), ss. 337-348, Elazığ.

[43] Sarı, E. (2009) 'Mardin'de Kùltùrlerarası İletişim ve Kùltùrel Kimliğin/Farkın İnşası', *Alternatif Politika*, 1(2), Eylùl, ss. 227–259.

Felsefe Bölümü Kaynakları

- [44] Teule, H. G. B. (2018) 'İslam Kùltürünün Süryani Hristiyan Dünyasına Aktarımı: İbn Sînâ'nın el-İşârât ve't-Tenbîhât Eserinin Bar 'Ebroyo Tarafından Yapılan Çevirisi – İlk Tespitler', çev. M. N. Doru, *The Journal of Mesopotamian Studies*, 3(1), Kış, ss. 181–195.
- [45] Çetinkaya, B. A. (ed.) (2015) *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni: Akli Düşünce ve Felsefenin Doğu'dan Doğuşu – Babil, Keldani, Çin, Hint, İran, İbrani Gelenekleri*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- [46] Doru, M. N. (2014) '13. Yüzyıl Süryani Düşüncesinin Gelişmesinde İbn Sînâ ve Gazâlî'nin Etkileri', *Uluslararası 13. Yüzyılda Felsefe Sempozyumu Bildirileri*, ed. M. Demirkol ve M. E. Kala, Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakùltesi Yayınları. ISBN: 978-605-4929-00-9.
- [47] Doru, M. N. (2012) 'Grek ve İslam Etkileri Işığında Süryanilerde Felsefi Düşüncenin Gelişimi', *I. Uluslararası Süryani Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 20–22 Nisan 2012, Mardin. Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları.
- [48] Çapak, İ. (2013) 'Süryanilerin Mantık İlmine Katkıları', *Mukaddime*, Sayı 7. Sakarya: Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakùltesi.
- [49] Aydınlı, O. (2007) 'Süryani Bilginlerin Çeviri Faaliyeti ve Mu'tezilî Düşünceye Etkisi', *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakùltesi Dergisi*, 6(11), 2007/1, ss. 7–33.
- [50] Doru, M. N. (2015) 'Süryaniler ve Felsefe', içinde: Çetinkaya, B. A. (ed.) *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni: Akli Düşünce ve Felsefenin Doğu'dan Doğuşu – Babil, Keldani, Çin, Hint, İran, İbrani Gelenekleri*. İstanbul: İnsan Yayınları, ss. 831–857. ISBN 978-975-574-759-0.
- [51] Duygu, Z. (2015) 'Ortaçağ Tarihçiliğinde Süryanilere Karşı Yaklaşımlar', içinde: Çetinkaya, B. A. (ed.) *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni: Akli Düşünce ve Felsefenin Doğu'dan Doğuşu – Babil, Keldani, Çin, Hint, İran, İbrani Gelenekleri*. İstanbul: İnsan Yayınları, ss. 799–831. ISBN 978-975-574-759-0.
- [52] Albayrak, K. (2015) 'Keldaniler', içinde: Çetinkaya, B. A. (ed.) *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni: Akli Düşünce ve Felsefenin Doğu'dan Doğuşu – Babil, Keldani, Çin, Hint, İran, İbrani Gelenekleri*. İstanbul: İnsan Yayınları, ss. 857–881. ISBN 978-975-574-759-0.
- [53] Doru, M. N. (2011) 'Süryani Düşüncesinde Nusaybinli İliya'nın Önemi ve "Kitabu'l-Mecâlis" Adlı Eserinde Tanrı Görüşünün İslam Felsefesi ve Kelamı Açısından Değerlendirilmesi', *Milel ve Nihal: İnanç, Kùltür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, 8(2), Mayıs–Ağustos.
- [54] Pattabanoğlu, F. Z. (2014) 'Medreselerde Okutulan Mantık ve Felsefe Derslerinin Osmanlı Düşüncesindeki Yeri ve Önemi', *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakùltesi Dergisi (Review of the Faculty of Divinity, University of Süleyman Demirel)*, 2014/1(32).
- [55] Gürsoy, K. (2002) *Tasavvuf Kùltürü ve Felsefe Geleneğimiz*. Bursa: Bursa Kùltür Sanat ve Turizm Vakfı.

Din / Kilise Bölümü Kaynakları

- [56] Çoban, B.Z. (2013) 'Kitap Değerlendirmeleri: Doğu Hristiyanlığı Tarihi, Süryanilerin Tarihi, Osmanlı Papalık İlişkileri', *Milel ve Nihal: İnanç, Kùltür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, 10(1), ss. 201–207.
- [57] Küçük, M.A. (2019) 'Türkiye'nin Turistik Dinî Mekânlarına Bir Örnek: Süryani Dinî Merkezleri', *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(33), ss. 477–497.
- [58] Erol, S. (2011) 'Doğu Süryani Kilisesi Tarihi Çerçevesinde İran Asur-Keldanilerine Genel Bir Bakış [The Assyro-Chaldeans of Iran within the Framework of Eastern Assyrian Church's History: A General Overview]', *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research)*, 4(16), Kış, ss. [sayfa aralığı belirtilmemiş].
- [59] Güllü, R.E. (2019) 'II. Abdülhamit Dönemi'nde Meydana Gelen Ermeni İsyanları Karşısında Süryaniler ve Süryani Patrikhanesi', *Belleten*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 83(297), ss. 457–471.

- [60] Güllü, R. E. (2015) 'II. Abdülhamit Dönemi'nde Meydana Gelen Ermeni İsyanları Karşısında Süryaniler ve Süryani Patrikhanesi', içinde: *Ermeni Sorunu ve İstanbul Ermeni Patrikhanesi (1878–1923)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, ss. 65–86.
- [61] Kaplan, Y. (2020) 'Hakkâri'de Nestûrî Patrikliğinin Son Dönemi (1876–1915) [The Last Period of the Nestorian Patriarchy in Hakkâri (1876–1915)]', *Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, 17(2), ss. 249–280. DOI: <https://doi.org/10.17131/milel.764932>
ISSN: 1304-5482 e-ISSN: 2564-6478.
- [62] Satılmış, S. (2006) *I. Dünya Savaşı Öncesinde Nesturiler ve Misyonerlik Faaliyetleri*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [63] Yumak, Y. (2001) *İslam–Hristiyan Polemiği Açısından Ahmed Midhat Efendi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- [64] Yıldız, M. C. (2007) 'Midyat ve Çevresinde Dinlerarası Hoşgörünün Tesisinde Örnek Bir Şahsiyet: Fethullah Hamidi', içinde: *Geçmişten Günümüze Midyat Sempozyumu Bildirileri (19–21 Haziran 2003, Midyat)*. Midyat Kaymakamlığı Yayınları.
- [65] Güllü, R.E. (2019) 'Osmanlı Devleti'nin Son Döneminde Süryani Kilisesi ve Süryanilerin İdaresi', *Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies*, 53, pp. 287–319.
- [66] Özcoşar, İ. (2018) 'Osmanlı Taşrasında Bir Patriklik: Yakubî Süryani Patrikliği', *Avrasya İncelemeleri Dergisi / Journal of Eurasian Inquiries*, 7(2), pp. 154–181.
- [67] Kurt, F.B. (2021) *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Geçişte Süryani Kadim Patrikliği'nin İdarî Durumu*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Soykırım (Seyfo) Bölümü Kaynakları

- [68] Özcoşar, İ. (2014) 'Osmanlı'da Hristiyan Cemaatler Arası İlişkiler: Ermeni–Süryani Örneği', *Mukaddime*, 5(2), ss. 1–14.
- [69] Aydın, B. (2019) 'İsveç Siyaseti ve Türkiye Kökenli Göçmenlerin Katılımı', *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 18(1), ss. 71–108.
- [70] Küçük, E. ve Kazan, B. (2015) 'İsveç ve Ermeni Meselesi (2010–2015)', *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 47 (Güz), ss. 61–86.
- [71] Kutlu, H. (2007) *Şark İstiklal Mahkemesinde 1925–1927 Döneminde Takrir-i Sükun Kanununun Uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Malatya.
- [72] Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı (2021) *Türkiye Karşıtı Bir Anlatı: 1915 Olayları*. 1. Baskı. İstanbul: Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları. ISBN 978-625-7377-14-0.
- [73] Öksüz, H., Okur, M. ve Küçüker, Y. (eds.) (2019) *Pontus Meselesi: Olaylar, Algılar ve Gerçekler*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları. ISBN 978-605-2271-14-8.
- [74] Kaya, M. (2017) 'Simko Ağa İsyanının Türk–İran İlişkileri Üzerindeki Etkileri (1905–1930) [Effects of Simko Agha Revolt on Turk–Iran Relations (1905–1930)]', *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (BUSBED)*. DOI: <https://doi.org/10.29029/busbed.325449>.
- [75] Erdoğan, H. (2023) 'Diaspora Süryanilerinin Soykırım İddiaları ve Türkiye'deki Süryanilerin Tutumu', *XIX. Türk Tarih Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı*, pp. 927-941. DOI: 10.37879/9789751756480.2023.35.
- [76] Tayfur, F. (2003) *Osmanlı Belgeleri Işığında 1821 Rum İsyanı ve Buna Karşı Oluşan Tepkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul.
- [77] Kurt, H. (2019) 'Dr. Reşid Bey'in Diyarbekir Vilayetinde Ermeni Tehciri'ndeki Rolü', *Osmanlı Araştırmaları Dergisi (The Journal of Ottoman Studies)*, 7 (Nisan), ss. 94–115.

Diaspora Bölümü Kaynakları

- [78] Olgun, H. (2008) 'Asurî Göçleri ve Kimlik Arayışı', *Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(3), ss. 269–301.
- [79] Turgut, R. (2016) 'Bir Halkın Göç Hikâyesi: Süryanilerin XX. Yüzyılda Türkiye'den Avrupa'ya Göç Süreci', *Mukaddime*, 7(2), ss. 275–294. DOI: <https://doi.org/10.19059/mukaddime.81485>.
- [80] Kaya, A. (ed.) (2014) *Farklılıkların Birlikteliği: Türkiye ve Avrupa'da Birarada Yaşama Tartışmaları*. İstanbul: Hiperlink Yayınları. ISBN 978-9944-157-85-8.
- [81] Öğüt, E. H. (2016) 'Geçici Göçün Sesleri: İstanbul'daki Keldani-Iraklı Göçmenlerin Müzik Pratikleri [Sounds of Temporary Migration: Musical Practices of Iraqi-Chaldean Migrants in Istanbul]', *Alternatif Politika*, 8(3), Ekim, ss. 460–484.
- [82] Turgut, R. (2017) *Hollanda Süryani Ortodoks Kilisesi*. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, Bursa.
- [83] Aydın, M. B. (2019) 'İsveç'te Yaşayan Türkiye Kökenli Gençlerin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Bağlamlarda Türkiye Algıları', *Emek Araştırma Dergisi (GEAD)*, 10(16), Aralık, ss. 157–178.
- [84] Tutar Serter, L. (2017) 'Kültürel Kimlik İnşasına Bir Örnek: Süryani Diasporası [An Example of Cultural Identity Construction: The Syriac Diaspora]', *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences (JILSES)*, 3(2), ss. 87–96.
- [85] Çalışkan, H. (2014) *İsveç'teki Süryani Toplumunun Temel Sorunları ve Türkiye ile İlişkileri*. Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Ankara.
- [86] Yeniçeri, H. S. (2014). *William Saroyan'ın Eserlerinde Etnik Kimlik ve Diaspora*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Medeniyetler İttifakı Enstitüsü, İstanbul.
- [87] Aras, R. (2009) 'Göç ve Hafıza: Bir Süryani-Kürt Kasabasında Sözlü Tarih Anlatıları', içinde: Neyzi, L. (ed.) *Nasıl Hatırlıyoruz? Türkiye'de Bellek Çalışmaları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 273–302. ISBN 978-605-360-170-8.